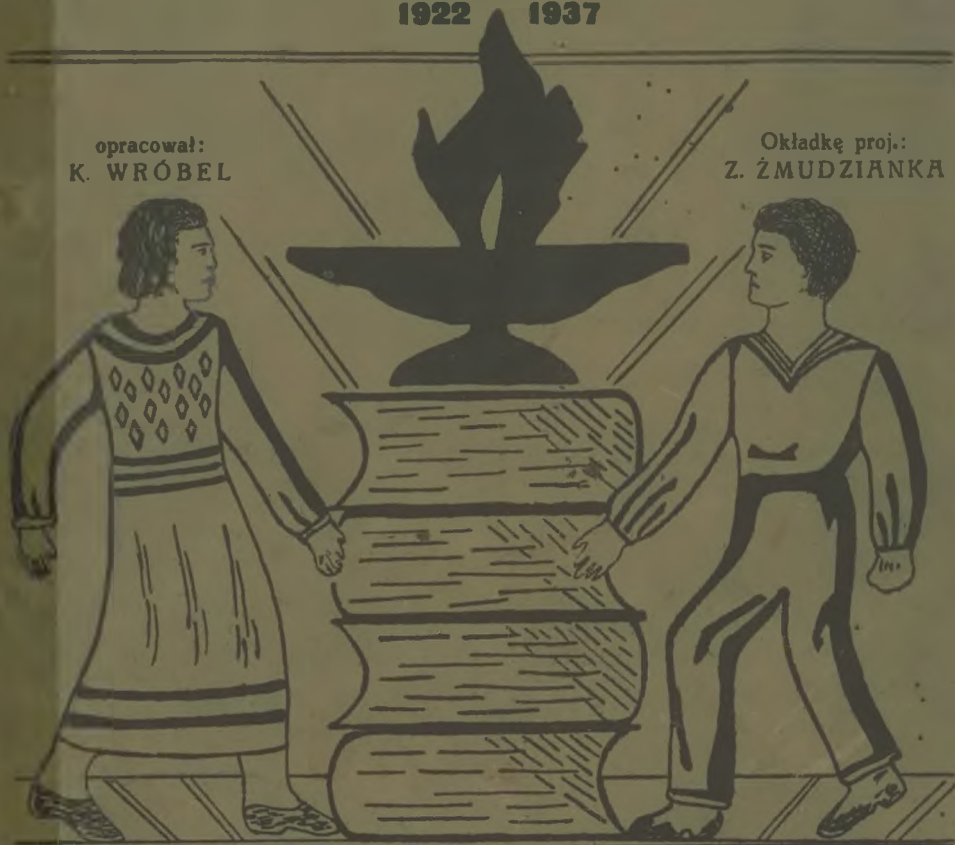

W XV-LECIE SZKOŁY POLSKIEJ
NA GÓRNYM ŚLĄSKU

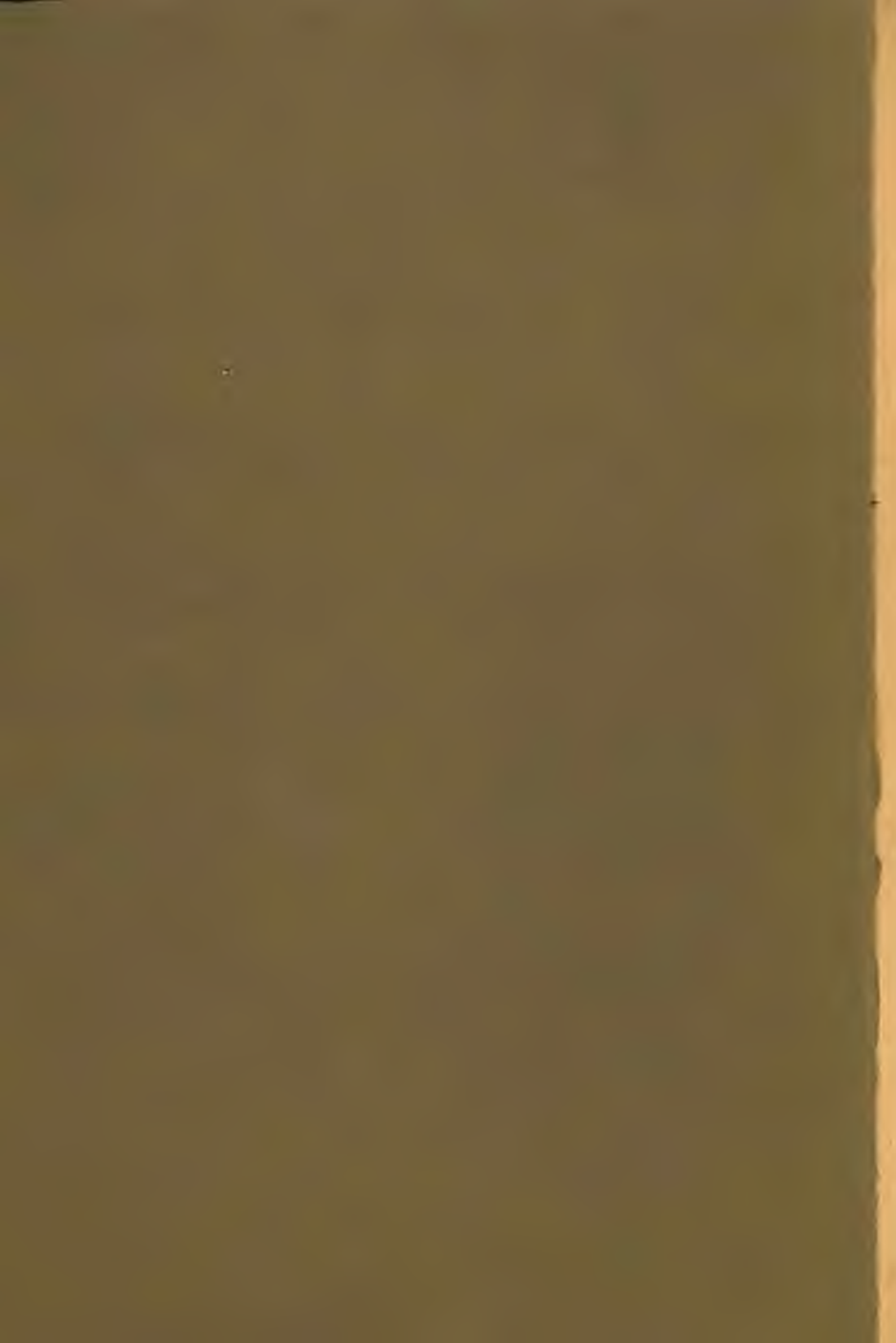
1922 1937

opracował:
K. WRÓBEL

Okładkę proj.:
Z. ŻMUDZIANKA

ZARYS ROZWOJU SZKOŁNICTWA POWSZECHNEGO
W
PANEWNIKU

W XV. ROCZNICĘ SZKOŁY POLSKIEJ
NA
GÓRNYM ŚLĄSKU
1922 — 1937

ZARYS ROZWOJU
SZKOLNICTWA
POWSZECHNEGO
W
PANEWNIKU

OPRACOWAŁ
NA PODSTAWIE MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH
WRÓBEL KONRAD

1 9 3 7

NAKŁADEM SZKOŁY w PANEWNIKU

Wydawnictwo niniejsze ukazuje się z inicjatywy
kierownika szkoły p. Kłamy Teofila dzięki
zasiłkowi, udzielonemu przez gminę Panewnik.

SPIS TREŚCI

I. Szkoła za czasów dawnych.

Nabywanie wiadomości za czasów dawnych.

Stan oświaty w wieku XVIII.

Pierwsze próby budowy szkoły w Panewniku.

Budynek szkolny.

Uposażenie nauczycieli.

Stopień organizacyjny dawnej szkoły.

Charakterystyka uczniów.

Szkoła doksztalcająca.

Życie wewnętrzne szkoły.

Kolejność czynnych przy szkole panewnickiej nauczycieli do roku 1922.

Z dziejów 4-klasowej szkoły w Panewniku-Kokocińcu.

II. Czasy polskie.

Pierwsze kroki szkoły polskiej.

Komasacja szkół.

Siedmioklasowa szkoła powszechna w Panewniku-Kokocińcu.

Organizacja szkoły.

Życie religijne.

Wychowanie obywatelsko-państwowe.

Dożywianie dzieci szkolnych.

Związek Rodzicielski.

Szkoła doksztalcająca.

Przedszkole.

Statystyka szkoły.

Kronika szkoły za rok szkolny 1936/37.

Informacje kier. szkoły na rok szkolny 1937/38.

Źródła i opracowania.

1. Odpis kroniki szkolnej publ. szkoły powszech. w Panewniku od roku 1825.
2. Ludwik Musioł: Dzieje szkół parafialnych w dawnym dekanacie pszczyńskim, Katowice 1933.
3. Materiał źródłowy, zaczerpnięty z urzędowych aktów inspektoratu szkolnego w Pszczynie, zestawiony przez L. Musioła w prywatnym posiadaniu.
4. Akta szkolne do r. 1936/37.
5. Kulisiewicz Fr.: Historia Państwowego Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Pszczynie, sprawozdanie Gimnazjum pszczyńskiego za rok 1929/30 Mikołów 1930.
6. K. Prus: 25 lat panewnickiego klasztoru, Panewnik 1933.
7. Dr. L. Ręgowicz, i in. Województwo Śląskie 1918 — 1928, Katowice 1929.
8. Kotula: Poradnik dla kierowników szkół powszechnych.
9. Relacje starych obywateli Panewnika i t. d.
10. Program nauki w publicznych szkołach powszechnych.

CZĘŚĆ I.

Szkoła za czasów dawnych.

Nabywanie wiadomości szkolnych za czasów dawnych.

Na całym obszarze rozległej parafii mikołowskiej (do której należał Panewnik) sięgającej od Nowejwsi i Kuźnicy na północy aż prawie do Gostyni na południe, a obejmującej 11 wiosek — między nimi i Panewnik — nie było przez cały wiek XVIII żadnej szkoły poza mikołowską. A jednak istniał i dla tych odległych wiosek obowiązek wysyłania dzieci do szkoły mikołowskiej. Obowiązek szkolny i postanowienia karne za uchylanie się od tego obowiązku wprowadziła reforma pruska z roku 1765. W roku tym przydzielone zostały do szkoły mikołowskiej dzieci z Panewnika i innych wsi jak: Wyr, Dolnych - Średnich - i Górnych Łazisk, Śmiłowic, Nowejwsi, Starej Kuźnicy, Piotrowic, Zarzecza i Podlesia. Jak przytem ściśle trzymano się systemu parafialnego świadczy fakt, że naprzykład dzieci z Kuźnicy (i Panewnika) przez cały XVIII wiek miały uczęszczać do dalekiego Mikołowa, jako do swej szkoły parafialnej, choć miały $\frac{1}{4}$ -tej drogi do szkoły sąsiedniej parafii w Kochłowicach. Nie zmieniła się też aż pod koniec tego wieku ilość szkół, która pozostała ta sama jak przed wiekami. Istniały więc nadal szkoły tylko przy kościołach w parafiach. Rzecz oczywista, że nikt z tych wiosek nie wysyłał dzieci do szkoły mikołowskiej jak rok długi, gdyż byłoby to absurdem z powodu wielkiej odległości.

Stan oświaty przed zaprowadzeniem obowiązku szkolnego.

Sposobność do uczęszczania na naukę mieli tylko chłopcy (po r. 1765 i dziewczęta) z samej wsi kościelnej (wzgl. miasta), wioski niekościelne (należał do nich również Panewnik) odległe dosyć znacznie od kościołów z pewnością nie wysyłały dzieci do szkoły (str. 97)

Z powodu braku lokalnych szkółek, odnośnie do sztuki czytania i pisania, cechuje ludność naszą, jak wszędzie indziej

zresztą, aż do XIX wieku błogi analfabetyzm. Znajomość czytania druku w naszych wsiach dopiero pod koniec XVIII wieku staje się nieco powszechniejszy (str. 96:) L. Musioł: „Dzieje szkół parafialnych w dawnym dekanacie pszczyńskim“.

Powyższy sąd autora „Dziejów szkół parafialnych“ o stanie oświaty warstw ludowych w dekanacie pszczyńskim da się również wyrazić o obywatelach gminy Panewnika.

Do szkoły kościelnej w Mikołowie wysyłał Panewnik swoje dzieci do r. 1819. W tym czasie pobierało naukę w szkole mikołowskiej 370 dzieci ze wszystkich wsi należących do parafii wraz z miastem Mikołowem.

Według danych statystycznych z r. 1818 z Panewnika do Mikołowa uczęszczało 15 dzieci. Liczba ta jednak z pewnością nie obejmuje wszystkich dzieci, pozostających w wieku obowiązku szkolnego. Na to, aby wszystkie dzieci korzystały z nauki nie pozwala m. in. znaczna odległość Panewnika od Mikołowa.

Stan taki utrzymuje się do r. 1819 w którym Panewnik i Stara Kuźnicę przydzielono do szkoły w Piotrowicach. W roku 1819 rodzice Starej Kuźnicy zaczęli swoje dzieci wysyłać do szkoły w Kochłowicach. Ponieważ jednak tamt. szkoła nie mogła pomieścić wszystkich dzieci, a połączenie się Starej Kuźnicy z Kochłowicami odbyło się bez wiedzy władz, dlatego przekazano dzieci z powrotem do Piotrowic.

Pierwsze próby budowy szkoły na terenie Panewnika.

Tymczasem budowa osobnej szkoły na terenie Panewnika dla dzieci naszej gminy i Starej Kuźnicy stawiała się coraz pilniejszą.

W roku 1824 liczy już bowiem Panewnik 72, Stara Kuźnica 38 dzieci w wieku szkolnym.

Starania w kierunku budowy szkoły w Panewniku lub w Starej Kuźnicy czyniła kilkakrotnie Regencja Opolska, a to w latach 1823, 1825 i (13. II.) 1828, zwracając się w tej sprawie do władz powiatowych w Pszczynie.

Nie czekając na rezultat powyższych zabiegów, tut. gmina rozpoczęła sama budowę własnej szkoły (1827), lecz bez planu i bez zgody starostwa pszczyńskiego.

Dlatego władze pszczyńskie zakazały gminie Panewnik dalszego kontynuowania prac rozpoczętej budowy aż do czasu wydania specjalnego zezwolenia.

Do chwili wydania wspomnianego pozwolenia udzielano nauki szkolnej w izbie Wawrzyńca Matury, ogrodnika (obecnie nr. 8) którą radni gminy Panewnika i Starej Kuźnicy wynajęli w r. 1828 za cenę 15 talarów rocznego czynszu i zamienili na lokal szkolny.

Po 7 latach przeprowadzono się na miejsce dzisiejszego nr. 3, a później 4.

Budowa szkoły.

Dnia 5 maja 1833 r. budowniczy Spaldling sporządził plan budowy drewnianej szkoły w Panewniku dla 100 dzieci.

Koszt budowy nowej szkoły obliczono na 767 talarów 6 groszy srebrnych 10 fenigów.

Materiałów budowlanych (wapno, drzewo) dostarczyło w części dominium książęce w Pszczynie.

Nieco później zaniechano budowy drewnianej szkoły, decydując się na wystawienie budynku masywnego.

Pracę rozpoczęto 24 lipca 1831 r. Nową szkołę ukończono w roku 1840.

Budynek szkolny.

Budynek szkolny mieścił w sobie dwie sale szkolne, mieszkanie dla nauczyciela (pokój, kuchnia i sypialnia), oprócz tego był strych, piwnica, oraz pokój szczytowy dla adjuwanta (naucz. pomocniczego). Chlew posiadał trzy przegrody: dla bydła, na drzewo i węgiel.

Koszta budowy wynosiły 1225 tal. 18 gr. 6 fen., które rozdzielono pomiędzy dominium pszczyńskie (914 tal. 22 gr. 6 fen.), gminę Panewnik (177 tal. 19 gr. sr. 2 fen.) i Starą Kuźnicę (133 tal. 6 gr. sr. 10 fen.)

Pierwszym stałym nauczycielem w Panewniku był Jan Krause, który objął w r. 1825 posadę, a już po 15 miącach przeniesiony został do wielkich Paniów.

Nazwa szkoły.

Ponieważ wówczas odróżniano wyznaniowość szkół, w oficjalnych aktach nowozałożona szkoła otrzymała nazwę „Katolicka Szkoła w Panewniku”.

Naprawy.

Od roku 1857 często trafiają się wzmianki o naprawie tu-tejszej szkoły. W roku 1857 na wniosek nauczyciela Józefa Szustra postawiono płot od strony południowej długości 150 stóp, na co wydano 25 talarów. Pozostałe płoty utrzymywały wspólnie gminy Panewnika i Starej Kuźnicy. O płot od strony wschodniej troszczyło się dominium pszczyńskie.

W listopadzie 1859 r. nauczyciel Keintoch prosi Starostwo pszczyńskie o dokonanie potrzebnych napraw tut. szkoły.

Renowacji wzgl. przebudowie uległy: powała mieszkania nauczycielskiego, drzwi i zamki, podłoga pokoju, kuchni i korytarza, mieszkanie od strony południowej, schody i drzwi piwnicy, otynkowanie szkoły oraz chlewów. Poza tym wstawiono nowe piece do mieszkania i wybudowano nowe ustępy. Na realizację powyższych napraw gmina Panewnik wydała 65 tal. 15 gr. sr. 5 fen., Stara Kuźnica 39 tal. 7 gr. sr. 6 fen. W r. 1860 Panewnik pokrył 15 tal. 21 gr. sr. 2 fen., gmina Stara Kuźnica 11 tal. 13 gr. sr. kosztów związanych z odnową mieszkania i drugiej izby szkolnej. W lecie 1863 r. dokonano reparacji w izbie adjuwanta na co wydano 12 tal. 20 gr. sr. 6 fen. W roku 1864 wybito nową studnię, która kosztowała 65 tal. 31 fen. 6 gr. sr. Z tego Panewnik pokrył 42 tal. 10 gr. sr. 6 fen., Stara Kuźnica 23 tal. 21 gr. sr. 6 fen. Prace wykonał obywatel Podlesia — Domogała. W tym samym roku wstawiono do sal szkolnych piece, za co Panewnik i Stara Kuźnica zapłaciły razem 23 tal. 10 gr. sr. 6 fen. W r. 1867 wydano znowu 33 tal. na naprawę płotu, której dokonali ogrodnik Wojtek i Muszer, obaj z Panewnika. Rachunki gminne kończą się na roku 1867, przeto brak bliższych wiadomości o czasach późniejszych.

Poza tymi wzmiankami w XIX wieku słyszymy potem dopiero w roku 1923 i w latach następnych o naprawach tut. szkoły.

W czasie wakacji 1923 r. odnowiono salę szkolną. Koszta w wysokości 38 zł. pokryła kasa gminna. Na wniosek kier. szkoły w 1927 r. przeprowadzono renowację mieszkania nauczy-

cielskiego. W marcu 1928 r. oczyszczono i pogłębiono studnię szkolną oraz dokonano gruntownej naprawy całej szkoły. Odnowie uległy m. in. sala szkolna, inwentarz klasowy i zewnętrzne ściany budynku. Kasa gminna wydała wtenczas na ten cel 1808 zł. 49 gr. W październiku 1929 r. zaprowadzono w budynku szkolnym instalację elektryczną, na co wydano 776 zł. 50 gr. W tym roku dokonano remontu mieszkania kier. szkoły za cenę 48 zł. 67 gr. Tak więc w przeciągu trzech ostanich lat przeprowadzono gruntowny remont całego budynku szkolnego. Krótko przed komasacją, w marcu 1930 r. zrobiono jeszcze płót od strony zachodniej kosztem 200 zł.

Utrzymanie szkoły.

O utrzymanie szkoły troszczyła się zgodnie z utartym zwyczajem i rozporządzeniem przede wszystkim gmina. Z pewną pomocą materialną przychodziło z obowiązku dominium książęce, gdyż trzeba wiedzieć, że Panewnik był wsią kameralną, której panem i właścicielem był książę pszczyński.

Książę pszczyński był zatem także patronem szkoły. O subwencjach dla szkoły słyszymy niewiele. Raz tylko w roku 1873 (1 stycznia) nadprezydent prowincji przyznał tut. szkole 48 tal. i 44 tal. dla nauczycieli, pozostałe zaś 4 talary (!) przeznaczył na naprawy budynku szkolnego. W r. 1880 związek kobiet ofiarował naszej gminie 1 skrzynię ubrań, które rozdzielono również między biedne dzieci szkolne.

Uposażenie nauczycieli.

Według rozdzielnika z dnia 19 marca 1825 r. pierwszy tu osiadły nauczyciel otrzymywał wynagrodzenie w naturze i w gotówce. Nauczyciel pobierał wówczas od Starej Kuźnicy: 2 sążnie 69 szczap drzewa, 7 korców 14 mac żyta, 1 korzec 9 mac jęczmienia oraz salarium w wysokości 15 talarów 9 gr. sr. 9 fen. Gmina Panewnik dostarczała 3 sążnie 51 szczap drzewa, 9 korców 1 macę żyta, 1 korzec 13 mac jęczmienia do tego 19 tal. 10 gr. sr. 3 fen. stałej pensji. Książę pszczyński jako patron szkoły dostarczał nauczycielowi: 3 sążnie drzewa, 3 korce 8 mac żyta, 3 korce 11½ macy jęczmienia oraz 17 tal. 10 gr. sr. gotówki. Poza tym już pierwszy naucz. Krause miał podpisany kontrakt (z dnia 5 maja 1826 r.), na podstawie którego miał prawo pobrać ½ korca ziemniaków od każdego rolnika w Pa-

newniku i Starej Kuźnicy. W sumie otrzymywał więc pierwszy tut. nauczyciel roczne wynagrodzenie w wysokości 51 talarów 31 gr. sr. 2 fen., do tego 10 siągów 10 szczap drzewa, 29 korców 23 mac żyta i 5 korców 33^{1/3} mac jęczmienia.

Z chwilą wydania zarządzenia ustalającego pensję nauczyciela tut. powiatu do 165 tal. minimum, z Regencji Opolskiej wpłynęło w r. 1863 do naszej gminy pismo następującej treści:

„Na zasadzie rozporządzenia Regencji królewskiej dochód każdego nauczyciela winien wynosić najmniej 165 tal. Zarządzenie niniejsze winna bezwzględnie gmina wykonać!”

Ówczesny nauczyciel Keintoch miał 158 talarów 17 gr. sr. 6 fen. rocznego dochodu. Dodatek poborowy nauczyciela Keintocha wynosił więc 6 — 7 tal. rocznie, z których $\frac{1}{3}$ pokrywało dominium książęce, resztę tj. $\frac{2}{3}$ pokrywała gmina. (Taki rozdziałnik bowiem obowiązywał obie strony już od dawna.)

W sprawie wyrównania swego uposażenia wezwano Keintocha (pewnie Kańtoch w zniemczonej pisowni) na rozprawę do urzędu gminnego. W obecności radnych gminy Panewnika i Starej Kuźnicy oświadczył Keintoch, że oprócz naturalistów i gotówek przewidzianych ustawą należy mu się jeszcze 36 korców ziemniaków wartości 12 talarów (à - 10 gr. sr.), oraz po 4 grosze srebrne od każdego dziecka komornika. Dzieci było 30 — 40. Żądał więc Keintoch 17 tal. do swoich 150 tal 17 gr. sr. 6 fen., co czyniło razem 175 tal. 17 gr. 6 fen. rocznego uposażenia.

Keintoch rezygnuje z dalszej poprawy rocznego wynagrodzenia pod warunkiem, że dotychczasowe nie ulegnie uszczupleniu. Radni gminy uznali żądania za słuszne i przyjęli je bez czynienia trudności.

Z powyższego wynika, że nauczyciel Panewnika pobierał w tym czasie jeszcze osobne opłaty szkolne od poszczególnych uczniów, chociaż było to wbrew ustawie.

Rozprządzeniem starostwa pszczyńskiego z dnia 8 października 1867, wydanem z polecenia Regencji, uposażenie nauczycieli podniesiono do 200 tal. rocznie, nauczycieli tymczasowych (adjuwanta) do 150 tal. oprócz wolnego mieszkania i opału. Wynagrodzenie jak uprzednio otrzymywał nauczyciel w gotówce i w naturze. Nauczycielowi płacono 49 talarów, adjuwantowi 62 tal. Z sumy 111 talarów dominium książęce pokrywało $\frac{1}{3}$ (37 tal.),

gmina $\frac{2}{3}$ (74 talary). Podwyższone o 49 talarów uposażenie nauczycieli winni w $\frac{1}{3}$, pokryć posiadacze ziemi, a $\frac{2}{3}$ (tj. 32 tal. 20 gr. sr.) kasa gminna. Ostateczna decyzja normująca uposażenie adjuwanta jeszcze wtedy nie zapadła.

Dnia 1 stycznia 1873 r. nadprezydent prowincji przyznał tut. szkole 48 tal.; 30 tal. dla 1. nauczyciela, 14 tal. dla adjuwanta; pozostałe 4 talary, jak już powiedziano wyżej, przeznaczono na naprawy budynku szkolnego.

W r. 1893 ministerstwo udzieliło nauczycielom szkoły panewnickiej subwencji w wysokości 210 marek: 124 marki dla nauczyciela stałego, 86 marek dla adjuwanta. Oprócz stałego uposażenia rocznego wynagradzano czasem nauczyciela za trud poniesiony około nauczania większej liczby dzieci przy większym niż normalnie wymiarze godzin. Np. w r. 1902 naucz. Wilimskij udzielał nauki na trzy zmiany, za co dostał 120 marek wynagrodzenia.

Z polecenia ministra oświecenia z dniem 1 kwietnia 1906 r. podniesiono pensję nauczycielską z 1000 do 1100 marek rocznie, lecz jeszcze w listopadzie żali się tut. nauczyciel, że oprócz przyznanego mu dodatku funkcyjnego w wysokości 200 marek rocznie, przewidzianych ustawą poborów nie otrzymał.

26 maja 1909 r. została ostatecznie ustabilizowana pensja nauczycielska. Pensja zasadnicza wynosiła 1400 marek; prócz tego nauczycielom prowincji śląskiej przyznano dodatek mieszkaniowy wynoszący 160 marek. Nauczycielom Panewnika wypłacano 180 marek dodatku mieszkaniowego. W czasie wojny światowej przyznawano nauczycielom dość często t. zw. dodatki drożyźniane (Kriegs-teuerungszulage). Ustawa pruska z grudnia 1920 r. zaszerogowała nauczycieli do grup 7, 8 wzgl. 9, (ustawy pruskiej) zależnie od stopnia organizacyjnego szkoły i posiadanych kwalifikacji dodatkowych. W ten sposób opłacano tu nauczyciela do czasów przejścia szkoły od Niemców przez władze polskie.

W niniejszych wywodach często mówi się o pieniądzach i miarach z przed stu lat. Zwłaszcza gdy w danych wywodach jest mowa o jednostkach monetarnych o tych samych co dziś, lub przed niewielu laty nazwach, zachodzi możliwość mylnego zrozumienia, lub nie zdania sobie sprawy z wartości dawnych

miar. By tego uniknąć, podaję kilka wyjaśnień ówczesnych monet i miar. 1 korzec — 4 wiertele, maca — miara drzewa, 1 siąg — miara drzewa, 1 szczapa — część siągu, 1 talar — 36 gr. sr. 1 gr. sr. 12 fenig.

Stopień organizacyjny dawnej szkoły (do roku 1921).

Początkowo od r. 1824, t. j. od daty osiedlenia się pierwszego nauczyciela w Panewniku nauka odbywała się prawdopodobnie w izbach, zamienionych na lokal szkolny. Że tak było do czasu wystawienia szkoły, t. j. do r. 1840 dowodzi choćby fakt wynajęcia izby od Wawrzyńca Matury w r. 1828.

Ilu uczniów liczyła nowowypbudowana szkoła w r. 1840 kronika szkolna nie wspomina, jak również nie wiadomo ile klas, wzgl. oddziałów utworzono początkowo. Z późniejszych danych statystycznych wynika, że w programie szkoły rozróżniało się — mówiąc językiem dzisiejszym — trzy szczeble: wyższy, średni i niższy. Każdy szczebel miał zasadniczo po dwa oddziały. Liczba jednak oddziałów na poszczególnych szczeblach nie była stałą, zmieniała się w zależności od ilości dzieci. Do szkoły w Panewniku przydzielone były także dzieci ze Starej Kuźnicy. Początkowa liczba uczniów w r. 1840/41 i następnych mogła się wahać w granicach od 170 — 200. Dane statystyczne posiadamy bowiem bez przerwy dopiero od roku 1866/67. Na wszystkie oddziały był tylko jeden nauczyciel stały. Dopiero w listopadzie 1860 r. przydzielono mu do pomocy pierwszego adjuwanta. W tym roku mogła więc szkoła posiadać dwie klasy. W r. 1897/98 (1. IV) szkołę trzyklasową zamieniono na dwuklasową o dwu nauczycielach. W następnym roku szczeble I i II miały po dwa oddziały, szczebel III tylko 1. Dwa oddziały na szczeblu wyższym przywrócono dopiero w r. 1907. Zdarzało się czasem, że wszystkie oddziały uczył tylko jeden nauczyciel, jak np. w 1902/03 r., w którym naukę prowadził na trzy zmiany. Z powodu wielkiej frekwencji dzieci, dochodzącej do liczby 206 uczniów w październiku r. 1905 wynajęto izbę od właściciela gospody Schwertfegera (Nr. 4) za cenę 200 marek rocznego czynszu i zamieniono ją na lokal szkolny. Pomimo starań czynionych w tym kierunku posada trzeciego nauczyciela pozostała nieobsadzona. Uczyło więc w Panewniku dotychczas dwóch nauczycieli; na trzecią siłę czekano.

Z dotychczasowych rozważań wynika, że z jednoklasowej w r. 1840 zamieniła się szkoła na trzyklasową w latach późniejszych, że dotychczasowe dwie sale nie wystarczyły na pomieszczenie wszystkich dzieci, że szkołę o jednym nauczycielu zamieniono na szkołę o trzech nauczycielach.

Przyczyną tych zmian był stały wzrost liczebności dzieci. Frekwencja uczniów Panewnika i Starej Kuźnicy przedstawia się następująco:

R o k	Ilość uczniów	U W A G I
1818	15	W tej liczbie dzieci uczęszczające do szkoły parafialnej w Mikołowie do roku 1819.
1824/25	110	
1834/35	169	W tej liczbie: a) z Panewnika 105 b) ze Starej Kuźnicy 64.
1857/58	174	Od roku 1824 do r. 1857 liczba dzieci wzrosła o 64.
1866/67	203	Panewniki 150 Stara Kuźnica 53
1893/94	137	Powód zmniejszenia się liczby uczniów: przekazanie dzieci Starej Kuźnicy do swojej gminy. Rozdzielenie szkół nastąpiło 1 stycznia 1880 r.
1894/95	141	
1895/96	134	Szczebel niższy ma 1 oddział aż do r. 1897/98.
1896/97	138	1 ewangelik, reszta katolicy
1897/98	152	
1898/99	157	Troje dzieci zna język polski i niemiecki; pozostałe władają tylko językiem polskim.

R o k	Ilość uczniów	U W A G I
1899/1900	166	a) 3 ewangelickich b) 2 dzieci mówi jęz. polskim i niemieckim. c) Liczba mieszkańców Panewnika 1 grudnia 1900 — 943.
1900/01	151	a) 3 ewangelików b) wszystkie dzieci „polskie“
1901/02	161	jak powyżej
1902/03	170	
1903/04	203	
1904/05	206	1. XII. Panewnik liczy 1045 mieszkańców
1905/06	193	Liczba dzieci zmalała z powodu odry i ruchu ludności
1906/07	206	Panewnik liczył 12 kwietnia 1907 roku 1154 mieszkańców
1907/08	219	
1908/09	229	
1909/10	233	
1910/11	251	
1911/12	222	
1912/13	292	a) W tej liczbie 94 dzieci z Panewnika, 202 z Panewnika-Kokocińca. b) na jednego nauczyciela wypadało przeciętnie 99 dzieci.

R o k	Ilość uczniów	U W A G I
1913/14	317	a) W tej liczbie: 20 z Wymysłowa 71 z Panewnika <u>226 z Kokocińca</u> 317
1913/14	72	b) Dnia 20 listopada 1913 r. odciążono starą szkołę nr. I., przekazując 260 dzieci do nowej szkoły w Kokocińcu.

Z podanej statystyki widoczny jest stały wzrost liczby dzieci. Powtarza się więc w dziejach stara historia. Działwy przybywa z każdym rokiem i wnet nadmierna ilość dzieci rozpiera ściany „starej szkoły”. Już w roku 1907 szkoła liczy ponad 200 dzieci. Konieczną stała się przeto budowa nowej szkoły, której budowę uchwalono 20 kwietnia 1911 r. na naradzie gminnej. Z uwagi na przewagę dzieci z Kokocińca, postanowiono wybudować czteroklasową szkołę w tej dzielnicy Panewnika. Inauguracji prac dokonano w r. 1912, ukończono je 24 czerwca 1913 r. a 20 listopada t. r. rozdzielono dzieci do dwóch szkół. Na skutek tego podziału zniżono stopień organizacyjny szkoły z czteroklasowej na jednoklasową. Statystyka tej jednoklasowej szkoły od r. 1914/15 do r. 1930/31 przedstawia się następująco:

R o k	Ilość uczniów	U W A G I
1914/15	57	
1915/16		
1916/17	58	
1918/19		
1919/20	68	
1920/21	70	ewangelików 4, polskich 68, polsk. niem. 2.

Czasy polskie.

R o k	Ilość uczniów	U W A G I
1922/23	60	
1923/24	66	
1924/25		
1925/26	67	
1926/27	59	
1927/28	60	
1928/29	71	
1929/30	66	
1930/31	68	Przyjęto w tym roku 12 uczniów

Dnia 10 lipca 1931 r. wskutek komasacji obu szkół podniesiono stopień organizacyjny obecnej szkoły na sześcioklasową.

Z dalszych dziejów niemieckiej szkoły katolickiej w Starym Panewniku należy aż do zmiany państwowości na Śląsku podnieść i omówić następujące zagadnienia i szczegóły: w r. 1917 szczebel niższy miał 22 godzin tygodniowo.

Język.

Z załączonej statystyki wynika, że wśród młodzieży szkolnej był znikomy procent ewangelików. Pod względem narodowości Panewnik był czysto polską wsią. Z podziałem dzieci na posługujące się językiem polskim i władające dwoma językami, t. j. polskim i niemieckim spotykamy się w kronice szkolnej dopiero w r. 1899. W roku tym na 166 tylko troje dzieci zna dostatecznie oprócz polskiego język niemiecki. W następnym roku stosunek ten przedstawia się jak 164 : 2 na korzyść dzieci polskich. W latach szkolnych 1900/01, 1901/02 wszystkie (sämtliche) dzieci są polskie. Językiem macierzystym młodzieży był język polski. Należy coś niecoś przedstawić również metodę

nauczania i zwrócić uwagę czytelnika na fakt, że do roku 1872 nauka w szkole odbywała się w języku polskim. Na język niemiecki przeznaczonych było aż do tego czasu jedynie 6 godzin tygodniowo. Dopiero od roku 1872 zniesiono naukę polską, polskie czytanki i wogóle książki polskie zastąpiono niemieckimi, a tylko naukę religii na najniższym stopniu nauczania prowadzono jeszcze aż do końca XIX w. w języku polskim, poczem język niemiecki także w pierwszym roczniku zapanował już niepodzielnie. Dopiero w roku 1919, z dniem 1 lutego zaprowadzono w tut. szkole naukę religii w języku polskim. Poza tym na szczeblu średnim i wyższym niemieckie władze szkolne wprowadziły naukę czytania i pisania po polsku. W obliczu grożącej katastrofy wewnętrznej i celem pozyskania dla siebie ludu polskiego do przyszłej rozgrywki o ziemię śląską władze zaborcze spełniły dopiero dawne i słuszne żądania Polaków. Z problemem języka łączy się niewątpliwie zaprowadzenie w r. 1920 obok urzędu oficjalnego inspektora szkolnego, inspektora nadzorczego, którego zadaniem była kontrola religii i nauki języka polskiego wprowadzonych niedawno do programu na wyraźne żądanie strony polskiej, na co zgodziła się Komisja Międzysojusznicza. Celem przygotowania zastępów nauczycieli biegłych w języku polskim władze niemieckie zaprowadziły w maju 1920 roku kursy języka polskiego. W powyższym kursie otwartym w Mikołowie wzięł również udział naucz. tut. szkoły Willaszek.

Charakterystyka uczniów.

W kronice szkolnej naogół jest mało wypadków rzucających złe światło na normalny charakter uczniów. Jedynie w pierwszym roku otwarcia szkoły (1840) żali się ówczesny nauczyciel, że początkowo nauka nie należała do przyjemnej z powodu niesforności dzieci i nieskoordynowanego jeszcze aparatu szkolnego.

Poziom nauki osądzić można na podstawie stanu jaki zastali pierwsi nauczyciele polscy po przejęciu szkoły przez władze polskie. Sąd ten jak zobaczymy wypadnie ujemnie dla nauczycieli niemieckich.

Szkoła doksztalająca.

Doksztalcanie młodzieży po opuszczeniu szkoły powszechnej datuje się już od bardzo dawna i było już w XVIII wieku praktykowane. Wznowiono przepisy w tym przedmiocie z początkiem

XIX w. Nauka ta nazywała się pierwotnie „szkołą niedzielną” czyli „nauką niedzielną”, gdyż odbywała się dla uczniów w niedzielę. Po zmianie państwowości szkoły tego rodzaju noszą nazwę „doksztalających szkół zawodowych”. W Panewniku spotykamy się z nazwą „wiejska szkoła doksztalająca” („Ländliche Fortbildungsschule”). Po raz pierwszy otwarto ją 16 listopada 1909. Na utrzymanie doksztalającej szkoły ofiarował związek rodzicielski w r. 1909 25 marek. Z tych pieniędzy zakupiono książki szkolne 16 uczniom. Szkoła była czynna tylko w miesiącach zimowych, t. j. od listopada do końca marca. Nauczanie kończyło się więc równoległe ze szkołą powszechną. Nauka w szkole doksztalającej odbywała się dwa razy w tygodniu: w poniedziałek i w czwartek od godziny 18 do 20-tej. Liczba uczniów nie przekraczała 25.

Dane liczbowe według lat przedstawia następujące zestawienie:

1909/10	1910/11	1911/12	1912/13	1915/16	1916/17
25	25	25	25	8	15

Uczniów którzy ukończyli szkołę wiejską obdarzano drzewkiem róży. Dla chłopców szkoły doksztalającej organizowano również wycieczki bliższe w okolicę, lub dalsze, np. w r. 1910 do Tych, w r. 1914 do „trójkąta trzech cesarzy”, w Mysłowicach w r. 1916 do Muzeum Śląskiego w Gliwicach. Nadzór szkolny sprawują urzędowi inspektorzy i wizytatorzy, którzy dość często odwiedzają szkołę. Szkołę doksztalającą w Kokocińcu otwarto 11 listopada 1915 r., której żywot kończy się w r. 1918.

Życie wewnętrzne szkoły.

W kronikach szkoły niemieckiej mało jest notowanych wybitniejszych występów publicznych, przedstawień i t. p. urządzanych przez młodzież. Natomiast bardzo skrupulatnie notowane są coroczne uroczystości szkolne. Do nich należą 18 października — urodziny Fryderyka III., 15 lipca — data śmierci Fryderyka III., 22 marca — urodziny cesarza pruskiego Wilhelma I, 9 marca — dzień śmierci Wilhelma I., 27 stycznia — urodziny Wilhelma II.

Wspomnieć również należy, że 4 stycznia 1886 szkoła obchodziła 25-cio lecie panowania ces. Wilhelma I. (Na tron wstąpił w r. 1861). Po zgonie ces. Wilhelma I. obchodzono urodziny jego następcy. Wilhelma II., który w licznych swych mowach, wygłaszanych z upodobaniem przy różnych sposobnościach zaznaczał nieraz, że „Polacy tylko wtedy mogą liczyć na opiekę i łaskę królewską, jeżeli się bezwarunkowo czuć będą pruskimi poddanymi“. Również nie opuszczała nigdy szkoła rocznicy klęski Franzuzów pod Sedanem t. zw. „Sedanfeier“ (2. IX. 1870 r.) Program poranków określał specjalny okólnik władz szkolnych. Na poranek składały się zwykle: nabożeństwo, toast, przemówienie nauczyciela o znaczeniu dnia, śpiewy dzieci przeplatane wierszykami. Na zakończenie odmawiano zwykle modlitwę za „miłościwego“ monarchę. W czasach wojny światowej szkoła obchodziła często zwycięskie bitwy armii niemieckiej, np. 21 sierpnia 1915 roku — z powodu zajęcia Kowna przez Niemców.

Dnia 22 grudnia 1902 r. młodzież szkolna wzięła udział w uroczystym wprowadzeniu pierwszych OO. Franciszkanów do Panewnika do tymczasowej siedziby. Przybyli oni od strony Kochłowic. Na progu wsi powitał przybywających O. O. Franciszkanów miejscowy sołtys Oleś oraz proboszcz mikołowski, Ks. Komisarz Książęco - biskupi Schumann w otoczeniu szeregu księży, tłumie zebranej ludności oraz dzieci szkolnych. Ks. Schumann poświęcił kaplicę w tymczasowym klasztorze położonym na wschód od szkoły, odprawił pierwszą wogóle mszę w Panewniku i wprowadził do nowej siedziby pierwszych O. O. Franciszkanów, którymi byli O. Kamil Bolczyk i O. Wilhelm Rogosz. W niespełna trzy lata po przybyciu do Panewnika ukończyli O. O. Franciszkanie budowę groty, którą poświęcono dnia 27 sierpnia 1905 r. Konsekracja kościoła odbyła się 19 lipca 1908 r. Poświęcenia dokonał Kard. Kopp.

25 grudnia 1920 roku urządzono dla dzieci gwiazdkę, w czasie której zdaje się po raz pierwszy od zniesienia języka polskiego w szkole pozwolono na śpiewanie pieśni polskich oprócz niemieckich, oraz wygłaszanie polskich wierszy. Szczęk polskiego oręża przypominał zaborcy, że lud górnośląski, przywiązany do mowy ojców swoich, potrafi się skutecznie upomnieć o przysługujące mu prawa i z bronią w rękach walczyć o słuszną sprawę.

Wycieczki.

Więszą uwagę zwracano na wycieczki w porze letniej. W r. 1920/21 wydano nawet zarządzenie, aby w każdym miesiącu urządzono jedną wycieczkę, oraz poświęcono w tygodniu pół dnia na gry i zabawy. Dzieci prowadzono zwykle do Jamny, do Starej Kuźnicy, do Ligoty, do Piotrowic (1857), Ochojca, lub Murcek. Sposobność do urządzenia wycieczek dawały częste uroczystości obchodzone przez szkołę. O wycieczkach dalszych, np. w góry nie słyszemy.

Choroby, epidemie.

Z życia szkolnego wspomnieć jeszcze wypada o chorobach jakie nawiedzały czasem wieś. Na początku stycznia 1895 r. wybuchła między dziećmi epidemia koklusz z taką gwałtownością, że przerwano naukę na przeciąg czterech tygodni. W roku 1904 nawiedziła szkołę epidemia odry i szkarlatyny, pociągająca za sobą śmierć kilkoro dzieci. Wskutek zatrucia i utonięcia zmarło w r. 1912 troje dzieci. Z powodu choroby żony nauczyciela i kilkoro dzieci na czerwonkę, przerwano naukę od 17 sierpnia do 13 września 1920 r. W tym samym roku wybuchła grypa. Umarło 2 dzieci.

W czasie walk wyzwoleniczych na Śląsku szkoła w Kokocińcu była 4 razy okupowana przez wojska niemieckie. 10 maja 1919 wojsko zajęło 2 klasy. Nauki nie przerwano. Po 4 tygodniach oddano cały budynek szkolny do dyspozycji korpusu Eulenburg; szkołę zamknięto. Również d. 18. X. do 9. XII. zostały zajęte wszystkie klasy przez wojsko niemieckie. Naukę wskutek tego przerwano.

Nadzór szkolny.

Od początków do walki kulturalnej t. zw. „Kulturkampfu“ t. j. do roku 1872, która na ziemiach polskich przybrała charakter wyraźnie przeciwpolski, nadzór szkolny spoczywał w rękach duchownych, ale naczelną władzą szkolną była Regencja Królewska w Opolu. Z jej ramienia sprawowali nadzór szkolny urzędowi wizytatorzy i inspektorzy. Panewnik należał do okręgu mikołowskiego. Jako rewizorów tut. szkoły wspomina kronikarz księży: Warwasa i Alojzego Sznapek, proboszczów z Mikołowa. Do końca jednak książe pszczyński jako patron szkoły, ma wielki wpływ na sprawy szkolne przychodząc jej z pomocą finansową i materialną. Z radców regencyjnych, którzy odwiedzili

tut. szkołę wymieniani są Plagge Albrecht i Badenhop. Urząd inspektorów szkolnych od r. 1866 sprawowali insp. A. Iosch, proboszcz z Dzieńkowic, oraz świeccy: Pabel, Rube, Görlich, Dr. Richter, Kotzolt, Fürsich (zast.) i Szczepońnik. W r. 1866 spotykamy się z takim zestawieniem rządzącego aparatu szkolnego:

nauczyciel główny — Augustyn Keintoch
adjuwant — Florian Barton

Rewizor szkolny: ks. Alojzy Schnapka, prob. mikołowski, inspektor: A. Iosch, prob. z Dzieńkowic; opiekun szkoły: Jan Henryk IV. książę pszczyński; przewodniczący zarządu szkolnego w Panewniku: Dominik Oleś, ogrodnik, Mikołaj Palenta chałupnik, ze Starej Kuźnicy: Jan Glenszczyk. W r. 1920 obok oficjalnego inspektora szkolnego, utworzono urząd nadzorcy inspektora do religii i języka polskiego. Został nim kierownik Boczek.

Nauczyciele.

O nauczycielach tutejszych wspomina niemiecka kronika szkolna od r. 1827. Pierwsi nauczyciele pochodzili przeważnie ze Śląska. Wykształcenie zawodowe odebrali w seminarium w Głogówku, w Pyskowicach lub w Pilchowicach na Śląsku. Wielu jednak rekrutowało się z głębi Niemiec. O kwalifikacjach zawodowych nauczycieli trudno coś konkretnego powiedzieć.

Kolejność czynnych przy szkole panewnickiej nauczycieli od r. 1825 do roku 1922.

a) Katolicka Szkoła w Starym Panewniku.

1. Jan Krause. Obowiązki pierwszego nauczyciela w Panewniku objął prawdopodobnie w r. 1825; po 1 $\frac{1}{4}$ r. przeniesiony do Wielkich Paniów w charakterze nauczyciela i organisty.

2. Józef Klinke, od 1. II. 1827 — 1832. Przyszedł z Pogrzebienia powiat raciborski; włączęga, oddalony z urzędu. (Akta urzędowe Inspekt. Szkolnego).

3. Karol Bialas, od 1818 — 1820 studia w Głogówku. Nauczycielem w Panewniku od 1 kwietnia 1832 do października 1887 r.

4. Wacław Czech, z Wielkiego Dębieńska, od 1. I. 1837 r. do końca tegoż roku. Poprzednio adjuwant w Dębieńsku.

5. Karol Kudełko, 1. I. 1838 — XII. 1839. Poprzednio adjuwant w Paprocach, pow. Pszczyna.

6. Franciszek Świerczyna, 1. 1. 1840 do końca 1856 Polak.

7. Wiktor Beck, 4. XII. 1856 do stycznia 1857. Zastępca przy nauczycielu Schwierczynie.

8. Schuster, 1857 — 1. X. 1858.

9. Augustyn Keintoch, 1. X. 1858 — 5. XI. 1866.

10. Jan Smolka, 2. XI. 1860 — 9. VI. 1862. Pochodził z Byczyny. Pełnił obowiązki adjuwanta.

11. Jan Spyra, 13. VIII. 1862 — 24. II. 1864, adjuwant z Świętochłowic.

12. Florian Barton, 18. XI. 1864 — 11. VII. 1866, adjuwant przy Keintochu. Pochodził z Broschütz.

13. Karol Kałuża, 11. VII. 1866 — 23. III. 1868, adjuwant, Poprzednio kandydat w Wielkich Paniowach.

14. Konstanty Operskalski, 5. XI. 1866 — 31. V. 1902. 2 czerwca 1898 r. zachorował ciężko, wobec czego zurlopowano go do 10 grudnia 1898 r., a następnie od 1. VI. do 15. IX. 1899. Dnia 1 czerwca 1902 r. z powodu długiej choroby przeniesiony w stan spoczynku, żegnany mile przez swoich wychowanków. K. Operskalski ur. się 8 kwietnia 1841 r. w Radzionkowicach jako syn nauczyciela - organisty. Seminarium kończył w Pyskowicach. Po odbyciu praktyki jako adjuwant w Łagiewnikach G. zatrudniony w Urbanowicach. Do naszej szkoły przyszedł w charakterze I. nauczyciela 5 listopada 1866. Służbę pełnił przez 36 lat. Za długą i sumienną pracą odznaczony orderem Orła Domu Hohenzollernów. Dobry Polak. Zmarł 28. III. 1914. Pochowany na tut. cmentarzu.

15. Herman Haagen, 23. III. 1868 — 1. V. 1869.

16. Paweł Banard, 7. IX. 1878 — 1. IV. 1880.

17. Aleksander Nachbar, 1. IV. 1880 — 27. III. 1864. Adjuwant z Pyskowic. Z powodu choroby przestał pełnić powinności nauczyciela tut. szkoły 1. I. 1844. Opuścił Panewnik bez powiadomienia władz, i zamieszkał u rodziców. Zmarł w czerwcu następnego roku.

18. Herman Feist, 1. VIII. 1885 — 1. IV. 1887, kandydat stanu nauczyc. ze Strzegomii. Po pomyślnie odbytej praktyce w tut. szkole przeniesiony do Huty Żgody jako II nauczyciel.

19. Franciszek Kroker, 1. VII. 1887 — 1. VI. 1889, kand. z Brieskau. (Brzeg)

20. Franciszek Dannich, od 18 II. 1890.

21. Paweł Reiht, 16. X. 1890 — 1. VI. 1892. Początkowo nauczyciel pomocniczy. Dnia 1. VI. 1892 przeniesiony w charakterze nauczyciela stałego do Huty Zgody.

22. Kino Skołud, 1. III. 1893 — 1. IX. 1893. Nauczyciel pomocniczy z Pyskowic.

23. Lus, (zastępstwo) 1. VII. 1892 — 31. XII. t. r. Pochodził z Lindau.

24. Jitochin, 26. IX. 1893 — 1. IX. 1894. Zastępstwo.

25. Maksymilian Jahn, 1. VIII. 1894 — 1. III. 1895. Przeniesiony do Załęża, pow. katowickiego.

26. Oskar Waniek, 1. III. 1895 — 1. VI. 1900 z Brzezin. Dn. 1. IV. 1895 dotychczasową posadę nauczyciela pomocniczego zamieniono Wańce na etat. W czasie nieobecności chorującego Operskalskiego pełnił funkcje II nauczyciela. W czerwcu 1900 r. przeniesiony do Biasowic, na stanowisko kierownika tamtejszej szkoły.

27. Maksymilian Tilscher, 1898 z Kittlewitz.

28. Alojzy Weihmann, 9. VI. 1900 — 1. X. 1900, rodem z Krzyżanowic, pow. Pszczyna.

29. Ryszard Bujok, 1900 z Zabrze.

30. Leopold Dittrich, kand. 1. XI. 1900 — 30. IX. 1912. Od 1. XI. 1902 — 1. IX. 1903 ochotnik wojsk niemieckich. W latach następnych często powoływany na ćwiczenia wojskowe (21. VI. 1904 — 15. VIII 1904, 1. IX. — 26. X. 1905, 20. IV. — 4. VII. 1910). Po 11-tu przeszło latach pracy w szkole panewnickiej przeniesiony do Mikołowa. Poraz drugi uczył w Panewniku od 1. X. 13 — 1. X. 14 r.

31. Laguna z Bobrka, 15. VI. 1901 — 1 października 1901 powołany do wojska.

32. Leon Wilimskij, 1. VII 1902 — 1. VI. 1907, na stanowisko I nauczyciela do Panewnika powołany z Woszczyc. Droga zamiany z naucz. Reimanem przeniesiony do Boryni.

33. Grzegorz Gaffron, 1. IV. 1903 — 1. X. 1903, rodem z Opola. Syn leśniczego. Urodzony 27 czerwca 1880 w Jellowa.

Wyszktałcenie zawodowe otrzymał w królewskiej preparandzie w Opolu oraz królewskim seminarium w Proskenu, w czasie 1899 - 99 - 03. Szkołę tut. opuścił w 1903 powołany do odbycia służby wojskowej.

34. Reimann. Do szkoły tut. przyszedł z Boryni drogą zamiany z naucz. Wilimskim, 1 czerwca 1907 r. Od 3 października do 5. XI. wyjechał do Brieg na kurs naucz. W roku 1913 przeniesiony do szkoły II w Kokocińcu w charakterze kierownika. 9. XI 1914 powołany na front. Zwolniony w roku 1922 jako nauczyciel niemiecki.

35. Ryszard Seifert, 1. VIII. 1908 — 1913. W tut. szkole objął posadę III-go nauczyciela. Pochodził z Eisersdorfu, k. Glatzu. Po wybudowaniu nowej szkoły przeniesiony do Kokocińca jako nauczyciel. 25. I. 1915 zaciągnięty na front. Powrócił i objął obowiązki 17. XII. 1915 r. Odznaczony żelaznym krzyżem I klasy. Niewiadomo dokąd odszedł.

36. Jan Meinhold, 30. IX. 1912 — 1913 z Zawisza. Od r. 1913 nauczyciel w szkole II nowej. 20. VIII. 1914 powołany na front. 6 maja otrzymuje stopień porucznika; w grudniu 1918 powrócił z pola. 31. III. 1919 przeniesiony do Glatzu; tu umarł 16. IV. 1920. W tut. szkole pracował od 1. V 1912 — 31. III. 1919 roku.

37. Eryk Michno, 1912 — 1913. W następnych latach jest nauczycielem w szkole II.

38. Jan Gaida, od grudnia 1912 zastępował nieobecnego naucz. Meinholda, który odbywał w tym czasie podróż zagraniczną.

39. Dittmann. W szkole tut. uczy już w r. 1913. Z Panewnika odchodzi w październiku 1914 r.

40. Jan Pilot, IX. 1914 — 1. IV. 1915. Pochodził z Chorzowa.

41. Franc. Willaschek, 14. IV. 1915 — 13. IX. 1916 i od 1. I. 1919 z Urbanowic. Ur. 6. XII. 1818 w Krawarn, pow. Racibórz. Uczęszczał do seminarium nauczyc. w Leobszic. Do służby powołany 14 kwietnia 1915 przez insp. Kotzolta. We wrześniu 1916 r. zaciągnięty na front. Powrócił i objął służbę 1. I. 1919.

42. Bieniuhsa, 13. IX. 1916 — 15. X. 1917. Przyszedł z Kostuchny. Walczył na froncie francuskim w randze podoficera.

6. IX. 1914 r. raniony od kuli karabinowej; 27. II. 1915 r. zwolniony z wojska. Odznaczony krzyżem żelaznym II klasy. 15. IX. 1917 r. przeniesiony do Mikołowa.

43. Einfalt, 15. X. 1917 — 1. I. 1919. Młodość spędził w Wrocławiu. Pierwszą posadę otrzymał w Boryni k. Żor, skąd przyszedł do Panewnika. Przeniesiony do Stande.

Ostatnim nauczycielem niemieckim w starej szkole jednoklasowej w Starym Panewniku był Willaschek Franciszek, który na uwagę zasługuje choćby dlatego, że w r. 1920 wziął udział w kursie języka polskiego w Mikołowie. Panewnik opuszcza prawdopodobnie z chwilą przejścia jednoklasowej szkoły przez władze polskie.

b) Szkoła II. w Panewniku - Kokocińcu od (20. X.) 1913 — 1922 r.

1. Reimann 1913 — 1922. Nauczał do połowy maja 1922 r., poczem zwolniony jako naucz. niemiecki.

2. Seifert Franciszek, jeden z pierwszych nauczycieli w szkole II. Ostatni raz słyszymy o nim w r. 1919.

3. Meinhold Jan do r. 1919. Poprzednio naucz. szkoły I.

4. Michno, 1913 — 20. VIII 1914 powołany do swoich oddziałów w Brieg. Odznaczony (22. X.) krzyżem żelaznym II klasy. 26. III. 1915 r. lekko raniony pod Sjutobrock. 7. VIII 1915 zmarł w szpitalu wojskowym.

(44)* 5. Mimiec, 9. XI. 1914 — 1. I. 1915. Pełnił zastępstwo za nieobecnego Reimanna. Poprzednio uczył w Piotrowicach.

(45) 6. Heinzel, 25. II. 1915 — 1. IV. 1915.

7. Pilot Jan, 1. IV. 1915 — 1. I. 1916. Do kwietnia 1915 r. nauczyciel w szkole I. Przeniesiony do Łazisk G.

(46) 8. Jelitto, 1. V. 1915 — 1. III. 1916. Prowadził kl. I i III. Pełnił obowiązki kier. szkoły. Przeniesiony do Łazisk Śr.

(47) 9. Galgon, 1916 — 15. X. 1917. 13. V. 1916 r. złożył w tut. szkole drugi egzamin kwalifikacyjny w obecności Badenhopa, radcy regencyjnego. Przeniesiony do Łazisk Śr.

(48) 10. Teodor Bernaisch, IX. 1917, 18 — 19. Przyszedł z Łazisk Średnich. Od 1. VII. — 1. IX. 1918 pełnił zastępstwo w Kat. Ligocie. 21. I. 1919 wstąpił do „Grenzschatzu“; wrócił 1. VIII i objął kl. III i IV.

*j) W nawiasach kolejny nr. nauczyc. od r. 1825.

- (49) 11. Widera Emilian do maja 1922 r.
- (50) 12. Szeroki Herman, zwolniony w r. 1922.
- (51) 13. Mańkowa Wiktoria, do r. 1922.

4-klasowa Szkoła Powszechna w Panewniku - Kokocińcu od r. 1913 do r. 1922.

Budynek 4-roklasowej szkoły pochodzi z r. 1913. Nową szkołę wybudowano na skutek stałego wzrostu liczby uczniów, których nie mogła pomieścić w swoich murach dotychczasowa szkoła w Starym Panewniku, mimo jej zamiany na pięcioklasową o trzech nauczycielach. Podwyższenia stopnia organizacyjnego „starej” szkoły dokonano w r. 1911/12. Koszt nowej szkoły w Kokocińcu ustalono na 43000 marek. Gmina zobowiązała się zapłacić 7000 marek. Budowę postanowiono rozpocząć w roku 1912. Już we wrześniu 1911 r. przedłożono radzie gminnej plan nowej szkoły - który aprobowano. Koszta budowy wzrosły o 3000 marek. Już w roku następnym, dnia 10 czerwca 1912 r. powierzono kierownictwo budowy szkoły w Kokocińcu budowniczemu Klimankowi Pawłowi z Mikołowa.

Szkoła była gotowa jak wiadomo (patrz str. 15) 24 czerwca 1913 r. Uroczyste jej poświęcenie odbyło się dnia 20 października 1913 r. Ważnego tego aktu dokonał ks. Dworski, prob. z Mikołowa. Przy poświęceniu nowego budynku byli obecni jako goście inspektor szkolny Koltzolt, O. gwardian Wilhelm, budowniczy Klimanek, emeryt. naucz. K. Operskański. Po tej uroczystości gości podejmowano śniadaniem w lokalu Schwertfegera. W nowej szkole nazwanej szkołą II, dla odróżnienia od szkoły I czyli „starej” w Starym Panewniku, pierwszymi nauczycielami byli Seifert, Meinhold, Michuo oraz Reimann, pełniący obowiązki kierownika. Wszyscy ci nauczyciele przeniesieni zostali z szkoły I po zmianie jej na jednoklasową. Tam pozostał jeden naucz. Dittmann.

Szkoła była czteroklasową o czterech nauczycielach i w 4 salach mieściła w r. 1913 264 dzieci. Klasa I miała 2 oddziały równoległe. O potrzebie języka polskiego w szkole przypomniano sobie dość późno, bo dopiero 1 stycznia 1919 r. wprowadzono go do programu naukowego.

Ilość uczniów w latach szk. od 1913/14 do r. 1919/20 przedstawia następujące zestawienie:

Rok szkolny	Razem uczniów	Opuściło szkołę	Przyjęto
1913/14	264		
1914/15	271		
1915/16	248	25	39
1916/17	258	28	37
1917/18	265	13	
1918/19	256	23	31
1919/20	258		39

W latach 1918/19 z powodu braku sali (dla kl. IV.) odstawiono 17 dzieci, 1920/21 — 21 uczniów.

Ostatnimi nauczycielami za czasów niemieckich, byli kier. Reimann, Widera Emilian, Szeroki Herman i Mańkówna Wiktoria.

Kiedy w roku 1922 pod ciężarem głosów ludu polskiego na Górnym Śląsku w czasie plebiscytu oraz dzięki wymowie zbrojnych powstań ziemia pszczyńska weszła bezspornie w skład Rzeczypospolitej, szkoła powszechna rozpoczęła nowy okres rozwoju pod opiekuńczymi skrzydłami Orła Białego. Po latach 15 szkoły polskiej na Górnym Śląsku, t. j. od chwili połączenia się z Macierzą należy zdać sobie sprawę: 1) o ile szkoła polska postąpiła naprzód, 2) jakie są widoki dalszego jej rozwoju na przyszłość.

CZĘŚĆ II.

Czasy polskie.

Z chwilą rozstrzygnięcia w drodze plebiscytu losów Śląska zagadnienie szkoły polskiej zajęło jedno z pierwszych miejsc wśród zagadnień narodowych ogólnopolskich. Kiedy już główne zarysy ustroju szkolnictwa były gotowe, okazało się, że nie tylko każda dzielnica ale każda niemal wieś w zupełnie odmiennych warunkach będzie musiała ideał polskiej szkoły realizować i walczyć z najrozmaitszego rodzaju trudnościami. Jak widzieliśmy za czasów niemieckich program szkolny w zupełności ignorował język polski, nie było polskiego nauczycielstwa, niemal wszystkie książki znajdujące się na półkach bibliotek, wszystkie pomoce naukowe były pochodzenia niemieckiego. Na czoło wszystkich trudności wysunęła się na razie sprawa personalna, a mianowicie obsadzenie polskimi nauczycielami posad zajmowanych dotychczas przez Niemców. Wskutek braku sił lokalnych ściągnięto skądinąd kwalifikowanych nauczycieli. W roku 1921 w nowej szkole II uczyli nadal naucz. Reimann H. Widera E. Szeroki H. i Mańkówna Wiktoria. W jednoklasowej starej szkole I uczył Willaszek Fr. W r. 1922 w nowej szkole do połowy maja prowadzili naukę ci sami z wyjątkiem Widery, który wyjechał już wcześniej, a reszta została również zwolniona. Tegoż samego roku we wrześniu do szkoły I przybył pierwszy nauczyciel polski Powązka Wawrzyniec, mianowany przez Wydział Oświecenia Publicznego. Do szkoły II przybył również I-szy polski nauczyciel Klemens Stwerka.

Dalsze dzieje jednoklasowej szkoły Nr. I. w Starym Panewniku od r. 1922 do jej likwidacji (10. VIII. 1930.)

Po raz pierwszy od wdeptania w ziemię ostatniego ogniwa sto kilkadziesiątletniej niewoli pruskiej, dnia 3 września 1922 r. w szkołach śląskich rozpoczęła się nauka w języku polskim. Godnie wstępowało społeczeństwo Panewnika w nowy okres dziejowy, rozpoczynając go nabożeństwem w kościele O. O. Franciszkanów, dnia 16 lipca 1922 r. W uroczystym obchodzie

przyłączenia Śląska do Polski, upamiętnionym poświęceniem pomnika wzięła udział młodzież obu szkół. Pierwszy rok szkolny 1922/23 zaczął się w tut. szkołach dnia 5 września nabożeństwem w klasztorze O. O. Franciszkanów.

Pierwsze kroki szkoły polskiej.

Stan szkoły po objęciu pozwalał wprowadzić na natychmiastowe kontynuowanie nauki bez żadnej przerwy, lecz - jak wymownie pisze kier. w kronice z tego czasu: „Dzieci były do najwyższego stopnia zaniedbane i opuszczone tak, że trzeba było użyć najwyższej siły woli, aby wytrwać i ujarzmić zbyt rozkiełzane młode natury, ująć je w karby rygoru i posłuszeństwa oraz natchnąć chęcią pracy i poczucia obowiązku.“ Jednakże „dzisiaj dzięki Bogu widać już wyraźnie coraz bardziej ujawniające się postępy i znajduje się wewnętrzne zadowolenie, że włożona praca nie idzie na marne a wydaje coraz lepsze owoce“.

Widzimy, że w pierwszym roku istnienia szkoły polskiej nauka odbywa się wśród trudnych warunków zwłaszcza z początku roku.

W terminie rozpoczęcia zajęć szkolnych po przejęciu szkolnictwa przez władze polskie t. j. 3 września 1922 r. szkoła była jednoklasową. Na podstawie przeprowadzonej klasyfikacji podzielono dzieci na trzy oddziały, które razem liczyły 66 uczniów. W r. szkolnym 1925/26 utworzono cztery oddziały; ten stopień organizacyjny szkoły przetrwał do komasacji obu szkół. (Liczba uczniów patrz statystyka.)

Dzieci były w nauce bardzo zaniedbane; najstarsze roczniki nie umiały czterech działań w zakresie 100 a nawet i 20.

Ponieważ w czasie wojny i w okresie plebiscytowym nie budowano w zakresie szkolnictwa nic, warunki pomieszczenia obu szkół na terenie Panewnika były w chwili przejmowania przez organa polskie bardzo nieszczególne. Ogród szkolny niepielęgnowany lub źle prowadzony przez chłopców tut. szkoły zdziczał zupełnie. Ogrodzenie wymagało naprawy. Ściany zewnętrzne budynku i dach groziły zawaleniem. Okazy i zbiory naukowe walały się po strychu pleśniejąc i gnijąc. Brak było inwentarza, a księgę inwentarzową sporządził dopiero naucz. Stanuch Władysław, od 25 września 1923 r. następca Powązki, przeniesionego do Łazisk Górnych.

Pomimo tych trudności szkoła urządziła już w tym roku (1923) poranek listopadowy z powodu uznania granic wschodnich, oraz pierwszy obchód Konstytucji 3-Maja.

Po pokonaniu pierwszych trudności szkoła rozwija się w dalszych latach wzgl. normalnie. Wydział Oświecenia Publicznego w Katowicach, jako władza szkolna województwa drugiej instancji a inspektorat pierwszej instancji dbały skrupulatnie o to, aby szkoła miała odpowiednich nauczycieli i środki naukowe.

Wizytatorami szkoły byli ks. Sz wajnoch i p. Jarzyński. Inspektorem p. Krawczyk.

W pierwszych latach po przejęciu szkoły praca oświatowa i wysiłki tut. nauczycieli nad urabianiem ducha polskiego mieszkańców naszej gminy napotykały na dość poważne trudności. Obywatele Panewnika okazywali nieraz mało zrozumienia i nie doceniali ważności obchodów z powodu 10-cio letniej rocznicy wskrzeszenia Państwa Polskiego i t. p. A przecież od samego początku przejęcia szkoły od Niemców tutejsi nauczyciele czynili usilne starania w kierunku nawiązania ścisłej łączności z domem i w ciągnięcia rodziców w orbitę wychowania ich młodej latrośli. Z końcem każdego roku szkolnego i rozpoczęcia nowego, zapraszano rodziców na zebrania zachęcając ich do współdziałania i uświadamiając o ważności celowej i zdrowej współpracy domu ze szkołą. Dzięki trosce około nawiązania kontaktu pomiędzy nauczycielstwem a społeczeństwem, w listopadzie 1927 r. odbył się wiec rodzicielski w czasie którego zebrani zgodzili się na utworzenie kursu dla dorosłych i wyrazili życzenie założenia 7-mio klasowej szkoły powszechnej. Na wiecu było obecnych około 500 osób. W wyniku zgodnej współpracy szkoły z domem udało się zorganizować akcję dożywiania dzieci oraz wysyłać rokrocznie kilku uczniów na kolonie letnie. Również gwiazdki szkolne oraz wystawy prac dzieci, urządzone w r. 1929 były jednym z licznych ogniw w trosce i znoju kute go łańcucha, łączącego społeczeństwo Panewnika ze szkołą. Dalszym etapem tej syzyfowej pracy było założenie w dniu 9 grudnia 1930 r. Związku Młodzieży Ludowej. Związek powstał z inicjatywy kierownika tut. szkoły Stanucha Władysława. Cel związku jasny: dać dorosłej młodzieży godziwą rozrywkę, wychować ją w cnotach obywatelskich i podnieść jej poziom umysłowy.

Komasacja szkół.

Na misternie wybudowanym gmachu pojawiły się nagle rysy na tle komasacji szkół.

Napór niemiecki na polu kulturalnym wywołał w całym społeczeństwie polskim na Górnym Śląsku wielką czujność i głębokie zrozumienie dla zagadnień szkolnictwa wogóle, a szkolnictwa powszechnego w szczególności. Stwierdzić tu należy, że społeczeństwo objawiało zdrowe dążności w powiększaniu liczby szkół wyższych, a zanikania jedno- i dwuklasówek. Zagadnienie komasacji szkół napotyka w praktyce na rozmaitego rodzaju trudności, wynikających z długoletnich przyzwyczajęń ludności miejscowej do niższych typów. Ujemnie oddziałuje tu również wybujały patriotyzm lokalny, który sprawia, że gminy wysuwają często jako warunek zgody na komasację szkół by szkoła skomasowana znajdowała się w tej a nie w innej gminie.

To co wyżej powiedziano o stosunku społeczeństwa do komasacji szkół można odnieść i do naszej gminy. Kiedy na zebraniu rodzicielskim dnia 30 listopada 1930 r. kierownik Stanuch zwrócił uwagę na bezcelowość istnienia dwóch szkół na terenie jednej gminy, zebrani zgodzili się na wysłanie do Wydziału Oświecenia Publicznego pisma z prośbą o połączenie szkoły jednoklasowej i czteroklasowej w jedną szkołę powszechną siedmioklasową. W odpowiedzi na powyższą prośbę, zgodnie ze swoimi tendencjami Śl. U. Woj. W. O. P. uchwałą z dnia 10 lipca 1930 r. (L. OP II - 1:176) skomasował szkołę I i II w jedną szkołę sześcioklasową. Zgodnie z poleceniem Powiatowego Urzędu Szkolnego nauka odbywa się odtąd w budynku szkoły drugiej w Kokocińcu.

Po przejściu dzieci do Kokocińca budynek dotychczasowej szkoły w Starym Panewniku przeznaczono tymczasowo do użytku gminny, rezerwując 1 salę na cele kulturalno-oświatowe.

Taki był rezultat starań społeczeństwa zdrowo i trzeźwo myślącego. Znikoma liczba obywateli rozpoczęła niezręczną robotę mającą na celu przywrócenie dawnego stanu. Na szczęście robota ta nie wydała owoców, pomimo trzech protestów wysłanych do W. O. P. i Inspektoratu Szkolnego.

Na tym kończymy zarys dziejów szkoły powszechnej w Starym Panewniku, aby z kolei omówić rozwój obecnej 7-mio klasowej szkoły w Kokocińcu.

Siedmioklasowa Szkoła Powszechna w Kokocińcu.

4-klasowa szkoła powszechna od r. 1922-1933.

Z chwilą rozpoczęcia zajęć szkolnych po przejściu szkolnictwa przez władze polskie, t. j. dnia 3 września 1922 r. szkoła nie posiadała jeszcze określonej liczby oddziałów. Z początkiem bowiem roku szkolnego 1922/23 uczył tu tylko jeden nauczyciel — Klemens Stwerka, który przybył do Panewnika we wrześniu na skutek odezw Ministra W. R. i O. P. Departamentu Szkoln. Powszech. z dnia 13 lipca 1921 r. w sprawie sił nauczycielskich dla Górnego Śląska. Nauczyciel Klemens Stwerka wybrany został z okręgu szkolnego Kamińskiego z Kongresówki.

Naukę szkolną rozpoczął 5 września. Po przybyciu do szkoły nauczycielki Mrozkówny Jadwigi, szkołę podzielono na trzy oddziały. Dnia 23 września 1922 r. grono nauczycielskie zasilili nauczyciel Tomczyk Paweł, zamianowany kier. tejże szkoły. Utworzono wreszcie cztery oddziały. Klasę I. i II. prowadziła p. Mrozkówna, III. p. Tomczyk, IV. naucz. Stwerka. Na skutek komasacji szkół ilość dzieci podniosła się na początku roku szkolnego 1931/32 do liczby 339, w następstwie czego od 10 lipca 1931 r. nadano jej charakter szkoły 6-cioklasowej. Stopień organizacyjny 7-mioklasowej szkoły uzyskała szkoła dnia 20 sierpnia 1933 r. na skutek rozporządzenia Wojewody Śląskiego z dnia 28 II. 1933 r. (Gazeta Urzędowa Wojew. Śl. Dział Administracji szkolnej Nr. 7/2).

Organizacja 6-klasowej szkoły od r. 1931/32 do r. 1933/34.

Pierwszym kierownikiem nowo zorganizowanej szkoły mianowały władze szkolne (pismem P. U. Szk. II. z dnia 31 sierpnia 1931 r. L. dz. 2107 (71) kier. 1-klasowej szkoły p. Stanucha Władysława, który dnia 1 września 1931 r. przeprowadził reorganizację szkoły. Podzielono ją wówczas na 6 klas postępujących i jedną równoległą z 339 dziećmi. Nauka odbywa się na 2 zmiany. Pierwsze grono nauczycielskie tworzyli pp. Parcer Franciszek, Dąbrowska Olimpia, Szczerba Józef, Żmudzianka Zofia i Dudzianka Amalia. Liczba dzieci wzrastała z roku na rok. Z tego powodu tworzono w latach następnych oddziały równoległe, których w roku 1932/33 było 7, w roku 1933/34 również 7, w roku 1934/35 8, a w r. 1935/36 szkoła liczy 9 oddziałów. Obecnie (rok 1937) szkoła ma przy 7-miu klasach

zasadniczych 4 klasy równoległe. Stały wzrost liczebności dzieci w latach szkolnych od 1922/23 do 1936/37 przedstawia następujące zestawienie:

Rok szkolny	Liczba uczniów	Rok szkolny	Liczba uczniów	Rok szkolny	Liczba uczniów
1922/23		1928/29	211	1931/32	339
1923/24		1929/30	223	1932/33	372
1924/25	260	1930/31	239	1923/34	353
1925/26	237			1934/35	384
1926/27	220			1935/36	407
1927/28	221			1936/37	436

Z powodu braku sal przebudowano w r. 1932 pokój, należący do mieszkania nauczycielskiego na I-szym piętrze, na kancelarię szkolną. Do roku 1932/33 szkoła liczyła tylko 4 sale. Dlatego przerobiono na klasę jedno mieszkanie nauczycielskie w budynku szkolnym. Na rok szkolny 1933/34 posiadała więc szkoła o 1 salę więcej, t. j. 5 sal, co wydatnie odciążało pozostałe sale i zmniejszyło wymiar nauki popołudniowej.

Rozbudowa szkoły.

Sprawa rozbudowy szkoły stała się aktualną już w r. 1932, ciągnęła się jednak przez 3 lata. Dopiero w r. 1935/36 załatwiono ją pomyślnie. Dnia 27 stycznia 1926 r. przybyła na miejsce komisja Wydziału Oświecenia Publicznego i stwierdziła konieczność rozbudowy szkoły w r. szkolnym 1935/36. Ostateczną decyzję o rozbudowie szkoły wydał Wojewoda Śląski, Dr. Michał Grażyński, będąc osobiście w tut. szkole dnia 14 maja 1936 r. Plany rozbudowy wykonał inż. architekt Tadeusz Michejda z Katowic. Pracę powierzono budowniczemu Pawłkowi z Kat. Ligoty, którego oferta opiewała na około 37.000,— zł.

Konkretne prace około rozbudowy szkoły podjęto 21 sierpnia 1936 r. a już 31 października t. r. doprowadzono mury

pod dach. Wznowienie przerwanych prac nastąpiło z początkiem marca 1937 r. Przeprowadzane są roboty kanalizacyjne oraz instalacji elektrycznej. Budynek nowej szkoły ma być gotowy i oddany do użytku w roku szkolnym 1937/38. Nowy budynek będzie miał 6 sal naukowych, szkołę gospodarstwa domowego (kuchnia, jadalnia, spiżarnia), oraz natryski, rozbieralnię, kotłownię, garderobę i nowoczesne urządzenia higieniczno-sanitarne.

Organizacja szkoły.

Nazwa szkoły.

Urzędowa nazwa szkoły, która brzmi 7 kl. Publiczna Szkoła Powszechna im. Kr. Jana Sobieskiego w Panewniku, została nadana przez Śl. Urząd Wojew. W. O. P. rozporządzeniem z dnia 23. III. 1934 Nr. OP III 172/1 na wniosek Związku Szkolnego, z okazji 250 letniej rocznicy zwycięstwa króla Jana Sobieskiego pod Wiedniem w 1683 r.

Budynek szkolny.

Dotychczasowy budynek szkoły pochodzi z roku 1912 (patrz czasy niemieckie), dziś już nie wystarczający i wskutek tego rozbudowany. Od strony południowej ma dwa skrzydła: lewe, w którym się mieści 5 sal i prawe, oraz nadbudówkę składającą się z sal dla dzieci z przedszkola i mieszkania kierownika szkoły. Oprócz normalnego parteru, na którym mieszczą się 2 sale i sale dla dzieci z przedszkola, szkoła posiada jedno piętro i dość wysoki mansard (poddasze). Tu znajduje się 5-ta sala i dwupokojowe mieszkanie tercjana. Szkoła jest położona w środku wsi tuż przy szosie prowadzącej do Kał. Ligoty i Kochłowic. Parcela pod budynkiem szkolnym i nieużytkami wynosi 51 ar. 6 m². Na boisko przeznaczono 25 a 58 m², resztę na ogród szkolny (15 a) i ogród kierownika (10 a 48 m²). Teren w pobliżu szkoły jest falisty; od południa i północy pokryty lasem, który w porze letniej wabi i nęci młodzież swym czarem.

Ogród szkolny.

Znajdujący się przy szkole ogród typu kwiatowo-owocowo-warzywnego, służy do przeprowadzenia prac z dziećmi z dziedziny zajęć praktycznych i nauki o przyrodzie żywej, dzięki czemu uczniowie świadomie i praktycznie ustosunkowują się do prac na roli i w ogrodzie. Obszar ogródka szkolnego wynosi 15 a.

Budżet szkolny w roku szkolnym 1936/37.

poz.	Rodzaj wydatków	Suma ustalona przez radę gminną	
		zł	gr
	Dział VI. Oświata	2.249	—
a	Utrzymanie budynków szkolnych	200	—
b	Opał	400	—
c	Czyszczenie	830	—
d	Oświetlenie	80	—
e	Przybory do nauki	500	—
f	Porto i odnośne	25	—
g	Wymiatanie kominów	44	—
h	Apteczka szkolna i dezynfekcja	40	—
i	Opieka lekarska	80	—
j	Nieprzewidziane	50	—

Organizacje szkolne.

Na terenie tut. szkoły istnieją i działają następujące organizacje młodzieżowe:

Harcerstwo:

Od roku 1933 zorganizowane jest harcerstwo.

L. O. P. P.

Koło zostało założone w r. 1933. Obecnie liczy członków 58, płacących składki od 1 — 10 gr. Co miesiąc odbywają się zebrania, w czasie których uczniowie wygłaszają referaty o obronie przeciwgazowej i przeciwlotniczej, o użyciu maski przeciwgazowej itp. Nad referatami wywiązuje się zwykle ożywiona dyskusja, zaś po zebraniach odbywają się zabawy i gry, towarzyskie. Prowadzi modelarstwo lotnicze.

W bieżącym roku szkolnym L. O. P. P. urządziło kulig i święcone. Opiekunem Koła jest naucz. Pasek.

L. M. i K.

Koło szkolne L. M. i K. powstało z inicjatywy kier. szkoły p. Kłamy Teofila dnia 15. IX. 1935 r. Obecnie Koło liczy 52 członków. Zgodnie ze swoim zadaniem organizowania sił społeczeństwa dla stworzenia i utrwalenia podstaw realnej pracy, zmierzającej do wyzyskania morza i wód śródlądowych. Działalność Koła rozwija się w kierunku organizowania wycieczek nad pobliskie stawy, nauki pływania i wiosłowania oraz wygłaszania aktualnych referatów i pogadanek ilustrowanych przeżościami. Koło prowadzi naucz. Chowaniec Franciszek.

P. C. K.

Polski Czerwony Krzyż przy szkole w Panewniku zawiązał dnia 17. X. 1934 r. Bernard Gawlik, Prezes Okr. Koł. P. C. K. Opiekunką Koła była naucz. Grecznerówna Janina. Zarząd Koła tworzy: przewodniczący, sekretarz i skarbnik. W pierwszym roku Koło liczyło 19 członków, obecnie (1937) — 23. Podczas zebrań wygłaszano referaty o rozwoju, zadaniach i celach P. C. K. o hasłach P. C. K. na temat opieki nad ptakami w zimie, opatrywania ran i t. p. W r. 1936 urządzono konkurs czystości z nagrodami. Plan pracy na II. półr. szkolne obejmował: utrzymanie czystości w całym budynku szkolnym, opiekę nad apteczką szkolną, konkurs czystości oraz zdobienie klasy.

Referaty; Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach. Rola i zadanie członków P. C. K. w przyszłej wojnie gazowo-lotniczej. Budowa maski gazowej i jej zastosowanie. Opiekunem Koła jest naucz. p. Kołodziej Antoni.

S. K. O.

Założona w r. 1932 rozwija wśród młodzieży cnotę oszczędzania zdrowia, czasu i pieniędzy. W r. 1934 S. K. O. liczyła 78 członków, 44 książeczek P. K. O. 208 zł. 64 gr. wkładów. Obecnie (1937) liczy 176 członków, 160 książeczek P. K. O. z gotówkowym stanem kasy 578 zł. 72 gr. Opiekunką organizacji jest naucz. Dąbrowska.

Sklepik szkolny.

Według ustawy „za spółdzielnię uważa się zrzeszenie nieograniczonej liczby osób o zmiennym kapitale i składzie osobowym, mające na celu podniesienie zarobku lub gospodarstwa członków przez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa. Służąc powyższymi zadaniami gospodarczym, spółdzielnia może również mieć na celu podniesienie poziomu kulturalnego swych

członków". Z powyższych określeń widzimy, że spółdzielnia posiada poważne walory moralne, społeczne i państwowe, szkoła więc powszechna nie może instytucji tej pomijać. Biorąc tylko pod uwagę dobrowolność t. j. dobrowolny udział, wewnętrzną potrzebę działania, samodzielny wysiłek i czyn zbiorowy, wzrost zamożności i oświaty społecznej a tym samym potęgi państwa, stwierdzić należy, że spółdzielnia jest dobrą szkołą obywatelstwa. Do tego życia zbiorowego i sółdzielczego należy młodzież naszą zaprawiać od wczesnej młodości. Dokonać zaś tego może i powinna szkoła powszechna. Spółdzielnię zorganizowano w tut. szkole w roku szkolnym 1934/35. Działwa chętnie korzysta z jej usług zaopatrując się w sklepiku w razie doraźnej potrzeby w przybory szkolne przemysłu krajowego.

Kółko samokształcenia.

W szkole istnieje zespół muzyczny założony na zebraniu rodzicielskim we wrześniu 1936 r. Zespół prowadzi jego inicjator naucz. Tischler. Ogółem uczęszcza na lekcje 24 dzieci. Z tych 10 grających wystąpiło na poranku szkolnym i akademii publicznej w dniu 3-go maja br.

Życie religijne.

Każdy rok szkolny zaczyna się i kończy nabożeństwem. W niedziele i święta młodzież bierze udział w nabożeństwach szkolnych, odprawianych w klasztorze O. O. Franciszkanów. Trzy razy przystępują dzieci obowiązkowo do Sakramentów św. na początku i na końcu roku szkolnego oraz po rekolekcjach, trwających trzy dni w czasie Wielkiego Postu. Wszystkie praktyki religijne odbywają się w kościele O. O. Franciszkanów. Szczególnie chętnie śpieszą dzieci na nabożeństwa majowe, zachęczone i pouczone przez swoich wychowawców w czasie nauki religii lub przy innych sposobnościach. Szkoła otacza bardzo troskliwą opieką praktyki religijne, starając się doprowadzić do tego, by uczestnictwo w nich nie było wyłącznie formalne, ale potęgowało życie Chrystusowe w duszach dzieci. W porozumieniu z miejscowym duchowieństwem z uroczystości kościelnych obchodziła szkoła 700-letnią rocznicę śmierci św. Franciszka z Asyżu, przypadającą na 12 grudnia 1926 r., 200-letnią rocznicę koronacji św. Stanisława (r. 1926) i inne.

Dla uczniów wszystkich klas istnieje Krucjata, którą prowadzi O. Korneliusz.

Biblioteka szkolna.

W bibliotece polskie zaopatrzone dotychczas wszystkie szkoły tak, że na terenie Województwa nie ma obecnie szkoły, któraby nie posiadała biblioteki dla młodzieży. Bibliotekę tut. szkoły skatalogowano poraz drugi w lutym 1936 r. Do tego czasu było książek 282, z czego musiano wycofać z użycia większą ilość książek z powodu zużycia i nieodpowiedniej treści. W r. 1935 zakupiło kierownictwo szkoły 175 książek. W r. 1936 otrzymało 70 książek z Towarzystwa Popierania Budowy Szkół Powszechnych. Obecnie liczy biblioteka 451 książek, skatalogowanych w myśl okólnika władz. Z biblioteki korzystają wszystkie klasy z wyjątkiem klas I i II.

W budynku szkolnym mieści się również filia Biblioteki Powiatowej z Pszczyny. Liczy ona 109 t., a istnieje od roku 1936. Wypożyczaniem książek dla obywateli Panewnika zajmują się tut. nauczyciele. Za korzystanie z biblioteki nie pobiera się żadnych opłat.

Stan pomocy naukowej.

1. Język polski	61 obrazów
2. Geografia	260 sztuk
3. Historia i Polska współczesna	169 „
4. Przyroda żywa i martwa	182 obrazy
	126 innych pomocy
5. Religia	26 obrazów
6. Przybory do ćwiczeń cielesnych	7 sztuk
7. „ do zajęć praktycznych	20 „

Wychowanie obywatelsko-państwowe młodzieży szkolnej.

Wychowanie obywatelsko-państwowe młodzieży odbywało się m. in. drogą czynnego jej udziału we wszystkich uroczystościach szkolnych i świątach państwowych. Oprócz tradycyjnych rocznic wymienić należy obchód 250-letniej rocznicy Odświeży Wiednia, rocznice powstań, śmierci bohaterów narodowych i t. p.

Patriotyzm wśród młodzieży wyrabiają wszelkie zbiórki na cele narodowe. W r. 1933 szkoła subskrybowała Pożyczkę Narodową w kwocie 50 zł. Pieniądze złożyły dzieci dobrowolnie

dzięki inicjatywie kier. szkoły. O celowości i wartościach wychowawczych tego rodzaju przedsięwzięć świadczą m. i. notatki prasy. „Polska Zachodnia“ pisała:

„Uczniowie 7 kl. publ. szk. powsz. w Panewniku, dowiedziawszy się o Pożyczce Narodowej od swych nauczycieli i ludzi starszych, kupili Pożyczkę Narodową za 50 zł, aby Polska poznała jakie ma dzieci“.

„I. K. C.“ donosił, że „Działka 7-mio klasowej szkoły powsz. w Panewniku w pow. pszczyńskim subskrybowała 50 zł. prosząc kierownika szkoły i grono nauczycieli, aby czyn jej podano do gazet, jako godny naśladowania dla innych szkół.“

Systematyczny udział szkoły w pochodach, akademiach, rozsprzedaży materiałów propagandowych, referaty uczniów klas wyższych, przygotowuje młodzież na czynnych i twórczych obywateli Państwa Polskiego. Występy chóralne dzieci, przedstawienia sceniczne, przemówienia kier. szkoły lub członków grona naucz., wydatnie przyczyniają się do urozmaicenia programów organizowanych akademii publicznych i szkolnych.

Teatr.

W przeciągu kilku ostatnich lat młodzież tuł. szkoły odegrała szereg przedstawień z wielkim sukcesem materialnym i moralnym. Oto tytuły niektórych sztuczek: „Bochaterskie dzieci“ (11 list.) Trzeci Maj, Dzień 3-go Maja, Jasełka, Marszałkowi cześć, W dzień Imienin Marszałka, Boże Narodzenie, 11 listopada, Garbuska, Zaśnij Oczko, w 100-letnią rocznicę Koronacji Bol. Chrobrego i wiele innych. Wszystkie powyższe przedstawienia przygotowała naucz. p. Żmudzianka i p. Dąbrowska. Prócz tego wykonały dzieci wiele ćwiczeń rytmicznych, tańców i t. d.

Wystawy szkolne.

Celem zaznajomienia obywateli z pracą szkolną, urządzono w latach 1928/29, 1932, 1936 wystawy szkolne. Wystawy szkolne cieszyły się dużą frekwencją zwiedzających i żywym zainteresowaniem miejscowej i pozamiejscowej ludności. Ze względu na cel wystaw, oraz z uwagi, że są one obrazem pracy w szkole, obejmując wszystkie dziedziny życia szkolnego, miejscowe czynniki przywiązują wielką wagę do urządzania tego rodzaju imprez.

Kulturalno-oświatowa działalność szkoły i nauczycieli.

Oddziaływanie szkoły na środowisko jest naturalnym objawem poczynañ i zabiegów podejmowanych przez szkołę celem zrealizowania zamierzeń wychowawczych zarówno w teraźniejszości jak i w dalszej perspektywie przyszłego kształtowania się osobowości naszych wychowanków. Z tego powodu działalność kulturalno-oświatowa nie ogranicza się do murów szkolnych, lecz sięga daleko poza to wszystko, co zwykliśmy nazywać szkołą. Szkoła przez nauczycieli i działwę wkracza w orbitę życia społecznego środowiska, odpowiednio je kształtuje i urabia w duchu patriotycznym i narodowym. Szczególnie na Kresach, gdzie mur piersi i serc polskich winien być granicą Państwa, nie wystarczą kamienie graniczne — granicą musi być uświadomiony i patriotyczny obywatel. Nauczycielstwo tuż. szkoły bierze czynny udział w pracy społecznej, wykonując najodpowiedniejszy odcinek tej pracy — prace oświatowo-propagandową wśród młodzieży pozaszkolnej i dorosłych. Praca społeczna nauczyciela polskiej szkoły nie płynie z nakazu, lecz jest pracą wybitnie ideową, opartą na zrozumieniu obowiązków obywatelskich. Każda organizacja bez ograniczeń korzysta z pracy nauczycielstwa. Celem naszym jest praca dla dobra społeczeństwa, jak wogóle cała praca nauczycielska. Nie piastowanie godności i zaszczytów, ale tworzenie polskiej rzeczywistości, budowa silnej Polski i umacnianie Jej zrębów państwowych, oto cel pracy społecznej nauczyciela. Samochwalstwem byłoby przytaczać, gdzie kiedy, ile referatów, akademii i t. p. urządzono siłami nauczycielstwa. Społeczeństwo nasze zna tę pracę, a nie ilość, lecz jakość świadczy o wartości pracy.

Działalność charytatywna szkoły.

Subwencje i dochody z wszelkich imprez organizowanych staraniem szkoły przeznacza się wyłącznie dla biednych dzieci. Ograniczę się do podania niektórych, suchych, ale wymownych w swej treści notatek kronikarskich.

„W maju 1933 r. szkoła obdarowała bucikami 15 dzieci przystępujących do I komunii św. za cenę 102,— zł.

1934. „Dnia 22 grudnia odbyło się obdarowanie; 300 dzieci otrzymało po 1,5 funt strucli, a 20 dzieci otrzymało bućki“.

„Dochód z wieczornicy Z. R. w kwocie 56 zł. przeznaczono na podręczniki dla biednych dzieci“.

„Za uzyskaną kwotę 260 zł. 99 gr. z urzędzonej „gwiazdki“ zakupiono barchanu na ciepłe sukienki i na bieliznę dla dzieci“.

1936. „22. XII. obdarowano każde dziecko struclą, a dziatewa biedniejsza otrzymała ponadto ciepłą odzież. Rozdano 50 swetrów. 450 strucli“.

„Pieniądze na powyższe cele zdobywa szkoła drogą zbiorów urządzania imprez dochodowych, z Inspektoratu Szkolnego i t. d. Jak widzimy szkoła polska nie tylko uczy ale również troszczy się o materialne potrzeby powierzonych sobie wychowanków.

Dożywianie dzieci szkolnych.

Stosunki gospodarcze i wielkie bezrobocie, panujące od szeregu lat na G. Śl., wywołały potrzebę zajęcia się ze strony rządu i gmin sprawą dożywiania dzieci. Akcja brzybrała na rozmiarach z inicjatywy władz wojewódzkich dopiero po r. 1925. Dożywianie w naszych szkołach (nr. I i nr. II) zastosowano w r. 1928 i prowadzi się z małymi przerwami do roku obecnego (1937). Akcję dożywiania rozciągnięto również na przedszkole. Dożywianie w tut. szkole odbywa się w ten sposób, że w czasie najdłuższej przerwy w nauce dzieci otrzymują $\frac{1}{5}$ l. ciepłego mleka i bułkę za 10 gr. Dożywianych jest ogółem 40 dzieci i 15 z przedszkola.

Kolonie.

Organizacją kolonii wypoczynkowych zajmuje się Województwo, P. Z. Z., spółki brackie, komitety rodzicielskie a nawet osoby prywatne. Po raz pierwszy wysłano na kolonie 2-ch chłopców i 3 dziewczynki ze szkoły 1 dnia 2 lipca 1928 r. Od tego czasu wysyłanych jest rokrocznie z tut. szkoły 5 dzieci staraniem P. Z. Z. Kolonie wakacyjne korzystają ze stosunkowo dużego sprzętu kolonijnego.

Wychowanie fizyczne.

W trosce o zdrowie dzieci szkoła przywiązuje wielką wagę do wychowania fizycznego. Zgodnie z poleceniem władz stara się o podtrzymanie i pomnożenie zdrowia wychowanków, przeciwdziałając skutkom ujemnego trybu życia. Sport wśród młodzieży

szkolnej jest nie tylko dozwolony, ale zarazem intensywnie przez nią popierany. Szkoła pielęgnuje też ruch wycieczkowy. Wycieczki szkolne nie zawsze mają na oku wychowanie fizyczne. Przeważna ich część odbywa się w celach krajoznawczych lub turystycznych w bliższe lub dalsze okolice Śląska i reszty Polski. Dotychczas urządziła szkoła oprócz pomniejszych wycieczek do doliny Jamny, do lasu starokuźnickiego, do Kamionki następujące wycieczki krajoznawcze:

W roku 1931/32 do Parku Kościuszki, Grabowa, na górę Spiżową i do Borowej Wsi. W roku 1935/36 do Krakowa. Dzieci brały udział w sypaniu kopca. Wycieczka trwała 2 dni. W roku 1936/37 jednodniową wycieczkę do Wisły. Podejmowane wycieczki przyczyniają się do poznania kraju, ułatwiają bezpośrednie stykanie się z ludnością zwiedzanych okolic i uczą kochać i cenic swój kraj ojczysty, jego przyrodę, język i kulturę.

Związek Rodzicielski.

Odbywające się dziś zebrania rodzicielskie tradycją swą (lecz nie duchem) sięgają czasów niemieckich. Pod datą 2 lutego 1909 r. wspomina kronika szkolna o pierwszym wieczorku rodzicielskim. („Elternabend“) w Panewniku. Następne odbyło się 9. II. 1910. Sucha niestety wzmianka kronikarska nie pozwala na wnikięcie i zaznajomienie się z treścią takiego zbliżenia pomiędzy domem i szkołą.

Istniejący do dziś Związek Rodzicielski — jako widomy znak współpracy domu ze szkołą, założył kier. tut. szkoły p. Stanuch Wł. dnia 9. X. 1932 r. Celem Związku miało być: nawiązanie kontaktu z domem dziecka, regionalna współpraca domu ze szkołą, zapoznanie rodziców z nowymi prądami w dziedzinie wychowania i nauczania.

Zreorganizowany w r. 1934 Związek Rodzicielski przy szkole w Panewniku rozwija swą działalność m. in. w kierunku urządzania imprez i wieczornic, celem zdobycia tą drogą potrzebnych funduszy na kupno i konserwację pomocy naukowych, pomocy dla biednych dzieci, wycieczki szkolne i t. d.

W czasie odbytych dotychczas zebrań omawiane były nast. sprawy: częste zmiany rozkładu godzin, wykonywanie prac domowych uczniów, zakup sprzętu do świetlicy, rozbudowa szkoły, utworzenie przedszkola, zakupienie sztandaru szkolnego, prenu-

merowanie gazetki „Przyszłość“, zbiórki na „Gwiazdki“ i połączone z tem obdarowywanie dzieci, dożywianie, opieka lekarska nad dziećmi, urządzenie wystawy szkolnej, utworzenie kursu gry na skrzypcach, słowem - treścią działalności Zw. R. jest wszystko co może obchodzić dom i szkołę.

Według danych z dnia 11. X. 1936 z. dochód Zw. R. za lata od 1934 do 1936 r. wynosił ogółem 609 zł. 43 gr. Rozchody 605 zł. 88 gr. W kasie pozostało 3 zł. 55 gr. Na P. K. O. było 76 zł.

Władzami kierowniczymi związku są: ogólne zebranie rodziców i wydział wykonawczy. Przewodniczącym rady rodzicielskiej jest kier. szkoły p. Kłama Teofil. Do Związku Rodzicielskiego należą wszyscy rodzice dzieci szkolnych. Składkę w wysokości 1,20 zł. wpłacaną rocznie, półrocznie lub ratami płaci od r. 1936/37 197 członków.

Szkoła doksztalająca.

Wiejskie szkoły doksztalające zaczęły powstawać w roku 1927 na podstawie ustawy z 1920 r. Przy ich zakładaniu przez władze polskie chodziło zasadniczo o to, aby młodzieży, która ze skończonym 14-tym rokiem życia opuszcza szkołę powszechną nie wypuszczać z pod opieki w okresie fizycznego dojrzewania i ustalania się charakteru i zarazem poglądów na zagadnienia społeczne. Szkołę doksztalającą wiejską przy szkole II w Panewniku uruchomiono 21. X. 1929. Do szkoły uczęszczali chłopcy w wieku od 14 do 18 lat. Nauka odbywała się 3 razy tygodniowo po 3 lekcje 50 minutowe. Liczba młodzieży wynosiła 53. W roku 1930 szkoła ta liczyła 66 uczniów. Kierownikiem jej był kier. szkoły powszechnej p. Paweł Tomczyk. Nauki udzielali miejscowi nauczyciele. Likwidacja szkoły doksztalającej nastąpiła 1. II. 1933 r. Do doksztalających szkół zawodowych uczęszcza młodzież do Mikołowa i Piotrowic.

Niezależnie od doksztalania młodzieży tuż po opuszczeniu szkoły powszechnej, odbyły się w roku 1925 i 1926 kursy wieczorne dla dorosłych w ilości 25 lekcji dwugodzinnych z historii i języka polskiego. W kursie, którego organizatorem był kier. Stanuch Wł. wzięło udział 37 osób. Kurs ten zakończono obchodem 100-letniej rocznicy śmierci Staszica. Również w

szkole nr. II. tut. nauczycielstwo urządziło w roku 1927 bezpłatne kursy dokształcające dla dorosłych, z języka polskiego, historii i rachunków.

Przedszkole.

W wyniku obrad jednego z zebrań Związku Rodzicielskiego w Panewniku, dnia 25. IV. 1935 r. wystosowano do Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego w Katowicach prośbę o przyznanie subwencji na otwarcie przedszkola, „gdyż oprócz lokalu nie posiadamy żadnego inwentarza dla przedszkola, a z własnych funduszy nie jesteśmy w stanie pokryć wydatków związanych z zakupem inwentarza“. Urząd Wojewódzki Śląski przyszedł z pomocą, dzięki czemu z dniem 5 września 1935 r. można było uruchomić przedszkole. Przeciętna liczba dzieci wynosi 60 w wieku od 4 do 7 lat. Wychowawczynią przedszkola jest od dwóch lat p. Gawlikówna Kazimiera, której w udziale przypadła trudna praca zorganizowania świeżo założonego przedszkola. Dzieci z przedszkola biorą czynny udział we wszystkich prawie imprezach szkolnych i świętach państwowych, wypełniając program tych uroczystości wierszykami, tańcami rytmicznymi lub sztuczkami, które starannie przygotowane i odegrane cieszą się zawsze miłym przyjęciem ze strony miejscowej ludności.

Przy przedszkolu zorganizowano Koło Matek, które troszczy się o pomoce naukowe i służbę wyłącznie dla potrzeb dzieci z przedszkola. Składki wynoszą po 50 gr. od dziecka.

Spis członków grona nauczycielskiego w latach od 1922/23 do 1936/37.

Kierownicy:

1. (52) Stanuch Władysław, od 25. IX. 1923 kierownik jednoklasowej szkoły nr. I. Ur. 1. I. 1898 w Turku, (powiat Grzybów) województwo Krakowskie. Seminarium naucz. kończył w Starym Sączu w r. 1918. Przed przybyciem do Panewnika pracował w Kieleckim. Dnia 1. VIII. 1931 mianowany p. o. kier. nowoorganizowanej szkoły nr. II. Na tym stanowisku pozostaje do dnia 7. II. 1933 r. Przeniesiony do Wełnowca.

2. (56) Stwerka Klemens, I-szy naucz. szkoły II. od września 1922 r.

3. (54) Kłama Teofil od 1. II. 1933.

Nauczyciele:

1. (55) Powązka Wawrzyniec, I-szy naucz. szkoły I.
2. (56) Mrozkówna Jadwiga.
3. (57) Tomczyk Paweł, od 23 XI. 1922 do 1. IX. 1931.
4. (58) Brydzińska Wanda.
5. (59) Watychówna Władysława.
6. (60) Parcer Franciszek.
7. (61) Skiminianka Ludwika.
8. (62) Dąbrowska Olimpia.
9. (63) Szczerba Józef.
10. (64) Dudzianka Amalia.
11. (65) Żmudzianka Zofia.
12. (66) Grecznerówna Janina do 26. XII. 1936.
13. (67) Klimas Tomasz, od 1. IX. 1935 kier. 4-klasowej szkoły powszechnej w Żwakowie.
14. (68) Kłamowa Janina.
15. (69) Kollny Jan.
16. (70) Chowaniec Franciszek.
17. (71) Pawełczykówna Jadwiga, do 20. VI. 1936 r.
18. (72) Pasek Władysław.
19. (73) Gawlikówna Kazimiera, wychowawczyni przed-szkola.
20. (74) Adamikówna Lidia.
21. (75) Tischler Franciszek.
22. (76) Hayduk Antoni.
23. (77) Wróbel Konrad.
24. (78) Kołodziej Franciszek.
25. (79) Janik Bolesław.

Skład grona nauczycielskiego w roku szkolnym 1936/37.

1. Kłama Teofil, kier. szkoły od 7. II. 1933.
2. Chowaniec Franciszek, od 9. III. 1934.
3. Dąbrowska Olimpia, od 1. II. 1930.

4. Gawlikówna Kazimiera, od 15. IX. 1935.
5. Grecznerówna Janina, od 5. III. 1932 — 26. XII. 1936.
6. Hayduk Antoni, od 4. IX. 1936.
7. Janik Bolesław, od 12. I. 1937.
8. Klamowa Janina od 1. IV. 1934.
9. Kollny Jan, od 10. X. 1933.
10. Kołodziej Antoni, od 12. I. 1937.
11. Pasek Władysław, od 3. IX. 1935.
12. Szczerbowa Amalia, od 1. IX. 1931.
13. Tischler Franciszek, od 1. IX. 1936.
14. Wróbel Konrad, od 28. XI. 1936.
15. Żmudzianka Zofia, od 1. IX. 1931.

Tercjan szkolny:

Nawrot Gertruda, od 1. IX. 1931

STATYSTYKA SZKOŁY

	K l a s a											Razem
	I a	I b	II a	II b	III	IV	V	VI a	VI b	VII a	VII b	
Liczba ucz. na pocz. r. szk. 1936/37.	42	42	32	36	51	62	33	35	34	34	35	436
W liczbie tej: promowanych:	39	39	27	32	47	62	4	34	32	34	35	383
repetentów:	3	3	5	4	4	—	29	1	2	—	—	51
Razem	42	42	32	36	51	62	33	35	34	34	35	436
Stan z dn. 1. V. 1937.												
Ogółem dzieci:	44	40	34	34	55	64	33	37	33	35	37	446
Według płci:												
chłopców:	24	20	19	18	27	34	14	23	20	17	15	231
dziewcząt:	20	20	15	16	28	30	19	14	13	18	22	215
Według wyznania:												
rzym. katolików:	44	40	32	33	55	64	33	36	33	34	37	441
innych:	—	—	2	1	—	—	—	1	—	1	—	5

STATYSTYKA SZKOŁY

	K l a s a										Razem	
	Ia	Ib	IIa	IIb	III	IV	V	VIa	VIb	VIIa		VIIb
Według wieku:												
Roczniki: 1929 . .	39	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75
1928 . .	4	4	28	29	—	—	—	—	—	—	—	65
1927 . .	1	—	3	4	44	—	—	—	—	—	—	52
1926 . .	—	—	3	1	10	55	1	—	—	—	—	70
1925 . .	—	—	—	—	1	6	12	23	21	—	—	63
1924 . .	—	—	—	—	—	2	14	11	9	30	—	66
1923 . .	—	—	—	—	—	1	6	3	3	5	37	55
Razem:	44	40	34	34	55	64	33	37	33	35	37	446
W/g zawodu rodziców												
Prac. umysłowych: .	—	—	—	—	9	2	—	—	—	—	2	13
„ fizycznych: .	29	28	21	24	24	45	21	16	24	18	27	277
urzęd. państw.: .	10	7	10	5	7	7	3	7	2	11	7	76
„ prywatnych:	3	—	2	—	2	4	—	4	1	2	—	18
kupców:	—	—	—	—	5	1	2	2	2	—	1	13
innych zawodów: .	2	5	1	5	8	5	7	8	4	4	—	49
Razem:	44	40	34	34	55	64	33	37	33	35	37	446

Kronika

za rok szkolny 1936/37.

Dnia 3. IX. 1936 — rozpoczął się rok szkolny nabożeństwem w kościele O. O. Franciszkanów.

Dnia 11. XI. z okazji Święta Niepodległości odbyła się uroczysta akademie szkolna.

Dnia 8. XII. śladem ubiegłych lat urządziła szkoła przedstawienie, z którego dochód (100,07 zł) przeznaczono na „Gwiazdkę“ dla dzieci.

Dnia 22. XII. odbyła się „Gwiazdka“ dla dzieci szkolnych.

Dnia 23. XII. zakończono I półr. rozdaniem świadectw.

Od dnia 23. XII. 1936 do 11. I. 1937 włącznie były ferie Bożego Narodzenia.

Dnia 27. I. 1937 nieznani sprawcy włamali się do kancelarii szkoły i dokonali kradzieży.

Dnia 31. I. odbyła się wieczornica Związku Rodzicielskiego połączona z zabawą.

Dnia 1. II. szkoła obchodziła Imieniny Pana Prezydenta.

Dnia 4. II. urządzono kulig do Kamionki.

W dniach od 20 do 23. II. odbyła się wizytacja szkoły przeprowadzona przez podinsp. szkolnego p. Waszka Alojzego.

Z początkiem marca wznowiono roboty około wykończenia szkoły.

Dnia 19. II. dzieci wzięły udział w nabożeństwie żałobnym za duszę śp.: Marsz. J. Piłsudskiego.

Dnia 21. III. odbyła się akademie publiczna z udziałem szkoły z okazji Imienin Marszałka E. Rydza Śmigłego.

Dnia 3. V. z okazji Święta Narodowego odbył się uroczysty poranek dla dzieci.

Dnia 6. VI. obchód 15-lecia szkoły polskiej na Górnym Śląsku.

Dnia 21. VI. zakończono rok szkolny nabożeństwem i rozdaniem świadectw.

Informacje na rok szkolny 1937/38.

Rok szkolny 1937/38 rozpocznie szkoła pod znakiem dobrej koniunktury. Rozbudowa szkoły będzie ukończona 1. IX. 1937 r. Odpowiednie warunki lokalowe i higieniczne pozwolą na realizację postulatów wychowania higieniczno-estetycznego, oraz na gruntowną reorganizację wewnętrznego życia szkoły. Przede wszystkim uruchomiona zostanie pracownia robót ręcznych, dla chłopców (drzewo, blacha, drut i t. p.) oraz kuchnia gospodarstwa domowego, dla dziewcząt.

Dla celów wychowawczych zorganizuje się świetlicę, gdzie znajdą pomieszczenie organizacje młodzieży szkolnej, oraz specjalną ubikację na bibliotekę i czytelnię. W związku z zajęciami w ogrodzie jest w projekcie uruchomienie hodowli jedwabników, i zaprowadzenie szkółki drzew owocowych wyłącznie dla celów szkolnych.

Dwa razy w miesiącu będą dzieci korzystały z kąpieliska szkolnego, a na okres upałów przygotowuje się odpowiednie pomieszczenia do nauki na świeżym powietrzu. Szkoła będzie liczyła 7 klas postępujących i 7 równoległych, razem 14 oddziałów z 480 dzieci na 10 sal naukowych. Przewidując normalny przyrost (50 dzieci) należy przyjąć liczbę dzieci z dnia 15. IX. 1937 na 530 + 80 przedszkole, razem 610 dzieci.

Zauważone omyłki druku.

Strona	Wiersz	Jest:	Winno być:
5	16 od góry	naprzykład	na przykład
6	3 „	powszechniejszy	powszechniejszą
6	16 „	pozwala	pozwalała
12	18 - 19 od dołu	48 tal. i 44 tal.	48 tal.: 44 tal.
17	12 od dołu	normalny	moralny
18	13 „	cesarzy, w Mysłowicach	cesarzy w Mysłowicach,
21	5 „	1887	1837
23	9 „	Poraz	Po raz
24	7 „	opuszczono:	do r. 1922
29	5 od góry	„	i
33	12 „	brzybycia	przybycia
33	13 od dołu	nowo zorganizowanej	nowozorganizowanej
34	7 od góry	1923	1933
35	18 „	nie wystarczający	niewystarczający
37	6 „	śródlądowych. Działalność	śródlądowych, działalność
38	8 „	sółdzielczego	spółdzielczego
40	16 od dołu	Bochaterskie	Bohaterskie
42	15 od góry	brzybrała	przybrała
44	6 „	1936 z.	1936 r.
45	17 od dołu	miłem	miłym
45	3 „	(56)	(53)
47	3 od góry	IX.	XI.

Drukiem
Roberta Barwika w Rybniku.
